

izprast

SATiKT iesaistīties
iekļaut

Izprast, iesaistīties, iekļaut

Rokasgrāmata pilsoniskās
izglītības īstenotājiem

Rīga
2024

Projektu "Satikt" (2023.LV/NVOF/MAC/104/19) finansiāli atbalsta Sabiedrības integrācijas fonds no Kultūras ministrijas piešķirtajiem Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Projekta informatīvais izdevums "Izprast, iesaistīties, iekļaut" ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Par informatīvā izdevuma saturu atbild Izglītības attīstības centrs.

Saturs

Par projektu "Satikt"	4
Projekta idejas aktualitāte	5
Projekta skolu pieredze	6
Aglonas vidusskola	7
Baltinavas vidusskola	10
Balvu Valsts ģimnāzija	14
Jaunogres vidusskola	17
Liepājas Liedaga vidusskola	21
Liepājas Rietumkrasta vidusskola	25
Rīgas Purvciema vidusskola	28
Valmieras 5. vidusskola	34
Viļānu vidusskola	38
Dalībnieku atsauksmes par projektu	41
Projekta pieredzē balstīti secinājumi	42
Pilsoniskās izglītības īstenošana: aktivitāšu idejas darbam klasē	43
Pilsoniskās izglītības programmas "3i: izprast, iesaistīties, iekļaut" anotācija	51

Projekta mērķis

Projekta mērķis ir stiprināt demokrātiju un pilsoniskas sabiedrības ilgtspēju, paaugstinot pedagogu un jauniešu izpratni par pilsonisko sabiedrību, prasmi īstenot iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības aktivitātes un sociāli atbildīgi pārstāvēt vietējo kopienu cilvēku tiesību ievērošanu, apgūstot pilsoniskās kompetences programmu “3i: izprast, iesaistīties, iekļaut”.

Projekta norises laiks

2023. gada janvāris – 2024. gada septembris

Projekta dalībnieki

Aglonas vidusskolas, Balinavas vidusskolas, Balvu Valsts ģimnāzijas, Jaunogres vidusskolas, Liepājas Rietumkrasta vidusskolas, Liepājas Liedaga vidusskolas, Rīgas Purvciema vidusskolas, Valmieras 5. vidusskolas un Viļānu vidusskolas komandas.

Projekta dalībnieki semināros apguva pilsoniskās kompetences programmu “3i”, kas veidota no trim savstarpēji papildinošiem moduļiem, – “Izprast”, “Iesaistīties” un “Iekļaut”. Pirmajā programmas daļā – “Izprast” – dalībnieki paplašināja izpratni par iekļaujošas pilsoniskas līdzdalības būtību un nozīmi. Modulis “Iesaistīties” sniedza ieskatu, kā pētīt sabiedrībā mazāk pārstāvētās grupas, lai viņu vajadzības tiktu saskatītas. Trešais modulis – “Iekļaut” – piedāvāja metodiku, kā jauniešiem īstenot iekļaujošas pilsoniskas aktivitātes savā dzīvesvietā. Semināru starplaikos pedagogi aprobēja programmas materiālus klasēs un vadīja kopienas praksi skolēniem. Jaunieši veica mazāk aizsargāto grupu izpēti, analizēja rezultātus un vērtēja efektīvākos risinājumus iekļaujošai rīcībai. Iesaistītās skolas sadarbojās ar vietējām pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām, aktīviem vietējās sabiedrības cilvēkiem, lai izvēlētos savas kopienas specifiskai piemērotāko darbības virzienu. Projektā tika īstenoti zināšanu un pieredzes pārneses pasākumi, kuros projekta komandas un arī projektā neiesaistīto skolu pedagogi tikās, lai iepazītos ar projekta “Satikt” pilsoniskās izglītības īstenošanas pieredzi. Vasaras skolā tika izvērtēta projekta norise un plānotas turpmāko aktivitāšu idejas.

Projekta laikā skolas apkopoja savu pilsoniskās izglītības un iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības pieredzi, un rezultātā tika **sagatavots projekta pieredzes izdevums “Izprast, iesaistīties, iekļaut”**. Pieredzes izdevumā līdzās skolu pieredzei sniegts ieskats arī projektā izveidotajos pilsoniskās izglītības metodiskajos materiālos – aktivitāšu paraugplānos.

Projekta norise atspoguļota publikācijās IAC mājaslapā: **“Satikt” Izglītības attīstības centrs** (iac.edu.lv)

Par iespējām pedagogiem un citiem interesentiem apgūt profesionālās pilnveides programmu “Izprast, iesaistīties, iekļaut” lūdzam sazināties ar IAC.

Pārpublicēšanas, citēšanas vai citādas izmantošanas gadījumā atsauce uz šo materiālu un IAC ir obligāta.

Projekta idejas aktualitāte

Demokrātijas un pilsoniskas sabiedrības ilgtspējai būtiska ir jauniešu iesaiste pilsoniskajās aktivitātēs. Lai jaunieši būtu efektīvi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki, svarīga ir viņu pilsoniskā kompetence – zināšanas par pilsonisko sabiedrību, par Satversmē noteiktajām vērtībām un cilvēktiesībām, prasmes pilsonisko aktivitāti īstenot, praktiski darbojoties kopienā un sociāli atbildīgi iestājoties par līdzcilvēku dzīves uzlabošanu.

Lai uzlabotu pilsonisko kompetenci, valsts rīcībpolitikās uzmanība pievērsta pilsoniskās izglītības īstenošanai skolās. Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.–2027. gadam uzsvērts, ka izglītībā nepieciešams fokusēties uz pilsoniskās līdzdalības prasmju attīstību un 2027. gadā panākt situāciju, kad 33 % skolēnu pilsoniskā kompetence ir augstākajā līmenī¹. Pilnveidotā izglītības satura reforma nosaka, ka pilsoniskās līdzdalības caurviju prasme ir attīstāma visos mācību priekšmetos un audzināšanas darbā.² Pilsoniskās izglītības jautājumi ir iekļauti pilnveidotajā izglītības saturā un prasa jaunas metodiskās pieejas.

Šo mērķu sasniegšanā izšķiroši svarīga ir pedagogu saturiska un metodiska gatavība pilsoniskās izglītības īstenošanai gan mācību priekšmetu ietvaros, gan audzināšanas procesā. Daudzveidīgi skolotāju profesionālās pilnveides formāti, interaktīvā un uz praksi orientētā metodikā balstīti mācību materiāli ir nozīmīgs atbalsts pedagogu profesionālās kompetences un motivācijas paaugstināšanai. Īpaša uzmanība pievēršama pedagogu prasmei sadarboties ar vietējo pašvaldību, nevalstisko sektoru, uzņēmējiem, kas dod iespēju skolēniem pētīt un ietekmēt norises plašākā sabiedrībā. Savukārt mazāk aizsargātu sabiedrības grupu “ieraudzīšana”, izpratne par viņu situāciju un vajadzībām attīsta gan skolēnos, gan pedagogos izpratni par sabiedrības daudzveidību kā vērtību, palīdz praksē izkopt atbildības, iekļaušanas un solidaritātes vērtības, piepildot pilsoniskās izglītošanās procesu ar jēgpilnu un vērtīgu saturu. Tādēļ projekta “Satikt” aktivitātēs iestrādāti pilsonisko zināšanu un prasmju elementi, daudzveidīgas metodiskās pieejas, iespējas zināšanu pārnesei, skolas un plašākas kopienas sadarbībai.

¹ Par Izglītības attīstības pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam. Par Izglītības attīstības pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam (likumi.lv)

² Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem. Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem (likumi.lv); Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem. Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem (likumi.lv)

Projekta skolu pieredze

Aglonas vidusskola 7

Baltinavas vidusskola 10

Balvu Valsts ģimnāzija 14

Jaunogres vidusskola 17

Liepājas Liedaga vidusskola 21

Liepājas Rietumkrasta vidusskola 25

Rīgas Purvciema vidusskola 28

Valmieras 5. vidusskola 34

Viļānu vidusskola 38

Pieredze, kā

aktualizēt pilsoniskā sabiedrībā
nozīmīgas vērtības un organizēt
vērtībizglītības pasākumu skolā, lai sekmētu
atstumtības riskam pakļauto skolēnu iesaistīšanu.

Pilsoniskās līdzdalības aktivitāte “Vērtību iela”

Šajā mācību gadā skolā īpaša uzmanība pievērsta vērtībizglītībai. Mācību gada izskaņā skolā tika organizēts pasākums, kurā klašu kolektīvi iepazīstināja ar savām vērtībām, aicinot apmeklēt dažādām vērtībām veltītas stacijas “Vērtību ielā”, piedāvājot pašu veidotus uzdevumus un izaicinājumus.

Aktivitātes mērķis – aktualizēt pilsoniskās sabiedrības vērtības, veicinot skolēnu pilsonisko līdzdalību, sekmējot atstumtības riskam pakļauto skolēnu iekļaušanos.

Sagatavošanās darbi

Aktivitātes laikā tika aktualizētas skolas vērtības – cieņa, atbildība, gribasspēks. Papildus šīm vērtībām tika izvēlētas vēl trīs aktuālas un sociālo iekļaušanos sekmējošas vērtības – draudzība, labestība, mīlestība.

Pasākuma norise

- Katras klases pārstāvji izlozēja sakāmvārdu vai aforismu, kurā tiek atklāta kāda vērtība.
- Klasē notika sarunas par vienu no pilsoniskās sabiedrības vērtībām, kuru klase izlozējusi. Skolēni minēja piemērus, kā vērtība izpaužas cilvēku rīcībā, un sagatavoja nelielu informatīvu pārskatu, kā arī aktivitāti, kas aktualizē šo vērtību un ko varētu piedāvāt citu klašu skolēniem “Vērtību ielā”.
- Tika izstrādāta “Vērtību ielas” dienas programma atsevišķām klašu grupām: 1.–6. klasēm un 7.–12. klasēm.
- No katras klases tika izvēlēti divi līdz četri pārstāvji, kuru uzdevums bija vadīt aktivitātes “Vērtību ielā”, tādējādi īstenot pieeju “skolēni – skolēniem”.
- Tika sagatavoti papīra T kreklīņi atgriezeniskās saiknes sniegšanai, un skolēni uz tiem rakstīja savas atziņas, kādas aktivitātes laikā ir guvuši, kā arī uzrakstīja vērtību, kura, viņuprāt, ir visnozīmīgākā.

Pasākuma organizēšanā saskārāmies ar vairākiem izaicinājumiem, piemēram, kā motivēt skolēnus pašiem vadīt un organizēt aktivitāti un kā motivēt aktīvi līdzdarboties.

Izaicinājumus izdevās pārvarēt, un rezultātā pasākumā “Vērtību iela” skolēni iesaistījās ar interesi. Uzdevumi, kurus vienaudži piedāvāja vienaudžiem, bija atraktīvi un mudināja iesaistīties arī tos, kuri sākotnēji izturējās atturīgi.

Gandarījums/ieguvēji

- Skolēnu aktīva dalība gan sagatavošanas posmā, gan iesaistoties aktivitātes norisē.
- Izstumtības riskam pakļauto jauniešu aktīva iesaistīšanās, sadarbība.
- Skolēnu prasme pašiem organizēt un vadīt nodarbību saviem vienaudžiem.
- Dzīvei nozīmīgu vērtību aktualizēšana, nostiprināšana, praktiski darbojoties.

Secinājumi pēc pasākuma

- Mazāk iekļauto jauniešu – pasīvo un izstumtības riskam pakļauto – situāciju iespējams uzlabot, šos jauniešus iesaistot pilsoniskās līdzdalības aktivitātēs, uzticot viņiem pašiem vadīt pasākumus un veidot uzdevumus, kas atbilst jauniešu interesēm un prasmēm.
- Projekta materiāli par pilsonisko līdzdalību veiksmīgi iekļaujami audzināšanas un ārpusstundu nodarbībās.
- Skolā būtiska ir pilsoniskās izglītības stiprināšana, akcentējot vērtību pieeju. Tieši vērtību pieeja jauniešus rosina vērtēt, analizēt savu rīcību un domāt par to, kā uzlabot savu un līdzcilvēku dzīvi.

Aktivitāšu piemēri “Vērtību lielā”

Vērtība “Gribasspēks”

Aforisms
“Kas sevi pašu pārvar, ir stiprāks nekā tas,
kurš pārvarējis visstiprāko vīru.”
(Reinis Kaudzīte)

Pieturā sagatavota informācija par cilvēkiem no Latgales, kuri, sava gribasspēka vadīti, ir kļuvuši izcili speciālisti ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē. Skolēni skatās prezentāciju un atbild uz jautājumiem par to, kas cilvēkus rosina sasniegt vairāk.

Vērtība “Draudzība”

Sakāmvārds
“Draudzību noslēgt ir viegli, bet uzturēt grūti.”

Pieturā skolēni piedalās aktivitātē “Kompliments klasesbiedram”. Katram uzdevums teikt pozitīvu komplimentu kādam klasesbiedram. Vadītāji seko, lai komplimentus saņemtu un sacītu visi dalībnieki.

Kustību aktivitāte “Drauga atbalsts”. Visi dalībnieki kopā, turot aiz malām palagu, ripina uz tā bumbiņu un cenšas nenomest bumbiņu zemē.

“Draudzības skulptūra”. Visi klases skolēni veido kopīgu klases skulptūru, kura atspoguļo skolēnu izpratni par draudzīgām savstarpējām attiecībām.

Daces Aleksejevas foto

Stacija "Draudzība"

Stacija "Mīlestība"

Stacija "Atbildība"

Stacija "Cieņa"

Pieredze, kā stiprināt jauniešu pašapziņu, valstisko un reizē vietējo identitāti, īstenojot pilsonisko līdzdalību, iekļaujot kopienas aktivitātēs dažādas sociālās grupas, arī tās, kuras vairāk pakļautas sociālās atstumtības riskiem.

“Ikviens problēma ir labi noslēpusies iespēja”

(Rolf Dobelli)

Baltinavas vidusskola ar interesi iesaistījās pilsoniskās līdzdalības projektā “Satikt”, jo skolai bija vērtīga pieredze, jau agrāk darbojoties dažādos Izglītības attīstības centra (IAC) projektos. Esam pārliecinājušies, ka IAC projektu vadības komandas darbu raksturo kvalitāte, kompetence, radošums un aizrautības “dzirksts”. Par to esam pateicīgi un to novērtējam.

Projekta “Satikt” tematika – demokrātijas vērtības, cilvēktiesības, sociālā iekļaušana un pilsoniskā līdzdalība – ir ļoti būtiska un aktuāla gan mūsdienu sabiedrībai kopumā, gan izglītības saturā skolā. Arī “Skola 2030” definētajās caurviju prasmēs, kas jāattīsta jaunajai paaudzei, ir nosaukta pilsoniskā līdzdalība, kritiskā domāšana un problēmrisināšana. Demokrātisko vērtību jautājumi īpaši aktualizējušies pēc 2022. gada februāra Krievijas plaša mēroga iebrukuma Ukrainā. Mēs, dzīvojot Latvijas un Eiropas Savienības austrumu pierobežā, apzināmies savu vietu un lomu būt stipriem, stāvēt demokrātisko vērtību pusē! Arī mūsu skolā ir aktuāls jautājums, kā veicināt jauniešu aktivitāti un pilsonisko līdzdalību. Svarīgi cilvēkus “izkustināt”, lai tie būtu pilsoniski aktīvi un izglītoti, līdz ar to stiprinot visu kopienas.

Lai lauku pagastā tālu no lielajiem attīstības centriem kopiena dzīvotu pilnvērtīgu dzīvi, attīstītos, stiprinātu savu pašapziņu, valstisko un reizē vietējo identitāti, svarīgi attīstīt pilsonisko līdzdalību, iekļaut kopienas aktivitātēs dažādas sociālās grupas, arī tās, kuras vairāk pakļautas sociālās atstumtības riskiem.

No daudzveidīgā pilsoniskās līdzdalības tematikas, metožu un darba formu piedāvājuma īpaši pievērsāmies mazāk aizsargātās sociālās grupas dzīves kvalitātes izvērtēšanai un sociālās kartēšanas metodei. Kā mēs izvēlējamies izpēti mazāk aizsargāto sociālo grupu – mērķgrupu? Projekta komanda kopā ar Baltinavas vidusskolas Skolēnu pašpārvaldi diskutēja, veica viedokļu apmaiņu (“prāta vētra”), notika vecāko klašu skolēnu viedokļu noskaidrošana (asociogrammu veidošana). Rezultātā izkristalizējās izvēlēta mazāk aizsargātā sociālā grupa – **ģimenes ar bērniem, kuriem ir speciālās vajadzības (mācīšanās traucējumi).**

Ir svarīgi vairāk iepazīt šo bērnu un ģimeņu situāciju, kā viņi iekļaujas skolā, kopienā, kādi ir izaicinājumi, grūtības, kas nepieciešams, kāds atbalsts vajadzīgs. Kā šos bērnus uztver pārējie skolābiedri, vienaudži? Cik daudz zinām par viņiem, cik izprotam šo bērnu un ģimeņu situāciju, vai skolā un visā sabiedrībā nav aizspriedumu un uztveres stereotipu par bērniem ar mācīšanās traucējumiem? Un, ja šādi aizspriedumi ir, kā tos kļedēt, mazināt?

Kā mēs veicām mazāk iekļautās grupas situācijas izpēti? Veicot mērķgrupas – bērnu, kuriem ir speciālās vajadzības (mācīšanās traucējumi), un viņu ģimeņu – izpēti, notika pašu skolēnu, viņu vecāku un skolotāju anketēšana, individuālas sarunas, dokumentu izpēte (E-klases žurnāli, individuālie izglītojamo mācību plāni, klašu audzinātāju dokumentācija, VIIS datu bāze, pedagoģiski medicīniskās komisijas slēdzieni). Aptauju jautājumi palīdzēja gan novērtēt situāciju (Kā bērns jūtas skolā? Vai un kādā veidā šādus bērnus aizskar ar vārdiem/emocionāli un fiziski? Kā jūs domājat, kā šādas situācijas varētu novērst? Kas patīk skolā? Kas nepatīk skolā? Vai bērni iesaistās klases/skolas pasākumos? Vai bērniem, kuriem ir problēmas mācīties, ir grūtības komunicēt skolas vidē ar saviem vienaudžiem? Vai bērni skolā jūtas droši? Kādi mācību priekšmeti labāk padodas? Kādos priekšmetos ir grūtības apgūt mācību vielu? Kādas ir grūtības, apgūstot skolas programmu? Kā bērni reaģē uz grūtībām? u. c.), gan labāk saprast, kāda palīdzība būtu vajadzīga (Kas kavē iesaistīties klase/skolas pasākumos? Kas būtu nepieciešams, lai labāk mācītos? Kādus atbalsta materiālus, kādu palīdzību vēl varētu piedāvāt skola? u. c.). Lai izpētītu mūsu izvēlētajā mazāk aizsargātās sociālās grupas situāciju, notika sadarbība ar pašiem skolēniem un viņu vecākiem, skolotājiem, klašu audzinātājiem, skolas administrāciju, speciālo pedagogu, pašvaldības Sociālo dienestu un Bāriņtiesu.

Svarīgi ar projektā gūto pieredzi dalīties ar citiem kolēģiem, tāpēc skolēnu pavasara brīvdienās (14.03.2024.) projekta baltinaviešu komanda skolā organizēja pilsoniskās līdzdalības semināru “Satikt”, kurā kolēģus no Tilžas pamatskolas, Rekavas vidusskolas un Baltinavas vidusskolas iepazīstinājām ar projekta pieredzi, pilsoniskās izglītības programmas tematiem un dažādām to apgūšanas metodēm. Semināra dalībnieki iepazīna tādas IAC projekta tematus kā “Labs pilsonis”, “Jauniešu līdzdalība pašvaldībā”, “Vai Pauls iesaistīsies?”, “Dzīves kvalitāte”, “Pilsonisko vērtību sakāmvārdi” un citus, iepazīna “Zivs asakas” diagrammas metodi, praktiski darbojās, apgūstot sociālās kartēšanas metodi. Semināra darbs, izmantojot IAC izstrādātos metodiskos materiālus, mījās ar pašu baltinaviešu veidotajiem uzdevumiem par Latgali. Bija pieminēta pasaules mēroga īpašā personība Alberts Einšteins, kuram tieši semināra dienā (14. martā) bija dzimšanas diena. Skolotāji tuvāk iepazīna arī Baltinavas pagasta īpašo personību – latgaliešu valodas un vēstures pētnieku Miķeli Bukšu, kuram veltītu izstādi “Ar Latgolu sirdī” var skatīt skolā.

Vairāk laika Baltinavas seminārā jeb pāru skolu mācībās tika veltīts izvēlēto mazāk aizsargāto sociālo grupu dzīves kvalitātes izvērtēšanas tematikai, iepazīstot un izmantojot sociālās kartēšanas metodi. Katras skolas kolēģi izvēlējās sev aktuālo izpēti mērķgrupu. Strādājot pie sociālās kartēšanas un analizējot izvēlētajā iekļaujamās mērķgrupas, kaimiņu skolu kolēģiem raisījās aktīvas debates, izkristalizējās šodienas attālo lauku reģionu kopīgā problemātika. Priecēja semināra dalībnieku atzinumi, ka pilsoniskās līdzdalības tematika ir aktuāla, piedāvātās darba metodes interesantas, saistošas, daudzveidīgas.

Iegūtās zināšanas un pieredze, kā arī kaimiņu skolu kolēģu sadarbība noteikti noderēs turpmākajā darbā skolā. Daži citāti no semināra dalībnieku sniegtās atgriezeniskās saites:

“Šodien lika padomāt par daudzām aktuālām problēmām. Radās domas, ko darīt.”

“Noderīgi materiāli, jauka, draudzīga atmosfēra, labi organizatori. Paldies!”

“Ieguvu vairākas idejas, ko īstenošu klases stundās.”

“Ļoti interesanta diena, noderīgas metodes, raita vadīšana, vērtīgi izdales materiāli. Paldies!”

“Esam tur, kur esam, un darāmā vēl daudz!”

“Sadarbība! Paldies!”

Ir gandarījums, ka pāru skolu mācībās izdevās ieinteresēt kaimiņu kolēģus un parādīt pilsoniskās līdzdalības tematikas aktualitāti, ka varējām dalīties ar tiem materiāliem, zināšanām, pieredzi, kurus esam guvuši IAC projektā “Satikt”. Projekta materiāli tiek izmantoti gan mācību stundās (visvairāk – sociālajās zinībās, vēsturē), gan klases audzināšanas stundās un ārpusklases pasākumos. Ceļu uz IAC piedāvāto resursu izmantošanu parādījām arī citiem kolēģiem. Prieks par mūsu Skolēnu padomes jauniešu aktīvu iesaistīšanos projektā, gan veicot mazāk aizsargātās sociālās grupas situācijas izpēti, gan prezentējot savu darbošanos un skolu projektu reģionālajos semināros. Tieši jauniešiem radās ideja pilnveidot sociālās jeb dzīves kvalitātes kartēšanas metodi. Sociālās kartēšanas metodē izvēlētās mērķgrupas dzīves kvalitāti raksturojošie rādītāji jeb aspekti tiek novērtēti pēc “luksofora principa” (zaļš – labi, dzeltens – viduvēji, sarkans – slikti), savukārt jaunieši piedāvāja kartēšanu pilnveidot, atsevišķi novērtējot, kādas ir iespējas/piedāvājums katrā dzīves kvalitātes aspektā un kā mērķgrupas pārstāvji šo piedāvājumu/iespējas izmanto.

Darbojoties projektā “Satikt”, jaunu vērtīgu pieredzi guvuši gan skolotāji, gan jaunieši. Tā ir demokrātijas, cilvēktiesību, pilsoniskās izglītības, līdzdalības un iekļaujošas sabiedrības tematika, ko iespējams apgūt aizraujoši, interesanti, izmantojot daudzveidīgas darba metodes. Esam iepazinuši arī citu projekta dalībnskolu pieredzi, savstarpēji apmainījušies ar idejām, kuras varēsīm izmantot turpmāk. Savā skolā esam labāk iepazinuši skolēnu ar mācīšanās traucējumiem un viņu ģimeņu situāciju, apzinājuši un labāk izpratuši nepieciešamos atbalsta veidus.

Dažādu izaicinājumu un problēmu pilnajā ikdienā, pateicoties līdzdalībai projektā “Satikt”, esam guvuši papildu instrumentus, zināšanas un pieredzi, kurus varēsīm izmantot. Uzņēmējs un filozofs Rolfs Dobelli ir teicis: **“Ikvienu problēma ir labi noslēpusies iespēja.”** Meklēsim iespējas!

Projekts formāli noslēdzas, bet turpinās darbi, ideju īstenošana un ceļš, kurā SATIKT vienam otru, bet nepaiet garām... Šajā ceļā mums ceļamaizei ir projekta moto **“Izprast, iesaistīties, iekļaut!”**.

Baltinavas vidusskolas komanda projekta “Satikt” reģionālajā seminārā Valmierā 11.04.2024.

(Imants Slišāns, Inta Ludborža, Inese Ozoliņa, Lilita Kūkoja, jaunieši: Viktorija Oļipova, Kaspars Dauksts, Andris Astratovs)

Baltinavas vidusskolas jaunieši – Kaspars Dauksts, Uldis Fogelis, Viktorija Oļipova, Andris Astratovs – praktiskā darbībā iepazīst sociālās kartēšanas metodi.

Imanta Slišāna foto

Pilsoniskās līdzdalības seminārā “Satikt” Baltinavas vidusskolā 14.03.2024.

Baltinavieši kopā ar kolēģiem no Tilžas pamatskolas un Rekavas vidusskolas.

Madaras Siliņas foto

Kolēģi no Tilžas pamatskolas iepazīst pilsoniskās līdzdalības projekta tematiku un darba metodes seminārā Baltinavā.

Imanta Slišāna foto

Pieredze, kā
projekta pilsoniskās izglītības
programmu “3i: izprast, iesaistīties, iekļaut”
izmantot mācību procesā, apgūstot kursus Sociālās
zinātnes II un Projekta darbs.

ATBILDĪBA

MERĶTIECĪBA

CIEŅA

SADARBĪBA

Balvu Valsts ģimnāzijas pieredzes stāsts projektā “Satikt”

Balvu Valsts ģimnāzija ir vieta, kur jaunieši mācās un attīsta prasmes, lai kļūtu par pilsoniski aktīviem iedzīvotājiem, kas līdzdarbojas savā vietējā kopienā. Lai nostiprinātu zināšanas par iekļaujošu pilsonisko līdzdalību, jaunieši tika izglītoti, aprobējot projekta materiālus.

Skola jau vairākus gadus aktīvi iesaistās pārmaiņu programmā “Līderis manī”, kas pilnveido skolēnu personību, stiprinot tādas pilsoniskā sabiedrībā nozīmīgas vērtības kā atbildība, cieņa, sadarbība un mērķtiecība. Skolas komandas līdzdalība projektā “Satikt” deva ierosmi turpināt skolā īstenot vērtībizglītību un pilsonisko izglītību, izmantojot to skolas noteikto mērķu sasniegšanai.

Aprobējot programmas pirmā moduļa “Izprast” materiālus, tika paplašināta skolēnu izpratne par pilsoniskās līdzdalības nozīmīgumu. Projekta materiāli veiksmīgi tika izmantoti sociālās un pilsoniskās jomas nedēļā, skolas muzeja aktivitātēs, labdarības projektos un skolotāju pašizaugsmes sarunās “Redzi! Dari! Iegūsti!”. Skolēni diskutēja, ko nozīmē būt labam pilsonim un kāda rīcība raksturo labu pilsoni. Tika paplašinātas skolēnu zināšanas par vietējās pašvaldības darbu un jauniešu iespējām tajā līdzdarboties. Skolēni pilnveidoja prasmi analizēt likumu valodu. Mācību stundās skolēni analizēja dzīves kvalitātes aspektus un cilvēktiesību nozīmi demokrātiskā sabiedrībā. Teorētisko zināšanu apguvi papildināja praktiska darbošanās, vērtējot, cik iekļaujoša ir mūsu skola un kuras vietējās sabiedrības grupas pilsētā ir atstumtas, nedrošas, maz iesaistās sabiedriskajās norisēs. Rezultātā skolēni vienojās par mazāk iekļautajām sabiedrības grupām, kuru situāciju pētīt dziļāk, – cilvēki (bērni, jaunieši) ar invaliditāti un seniori.

Apgūstot pilsoniskās kompetences programmas otro moduli “Iesaistīties”, akcents tika likts uz praktisku rīcību, lai uzlabotu dzīves kvalitāti cilvēkiem ar invaliditāti un senioriem. Projekta “Satikt” idejas tika izmantotas vidusskolas padziļinātajā kursā Sociālās zinātnes II un kursā Projekta darbs. Ar aptaujas palīdzību tika izziņātas pētāmo grupu vajadzības un pieņemts lēmums par piemērotāko pilsoniskās līdzdalības veidu situācijas uzlabošanai.

Kursā Sociālās zinātnes II jaunieši realizēja pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas – atbalsts cilvēku ar invaliditāti līdzdalībai un iekļaušanai sabiedrībā. Tika veikta izpēte, kā mazināt finanšu krāpniecību, kas vērsta pret senioriem, un kā uzlabot viņu labsajūtu un iekļaut sabiedrībā. Kursā Projekta darbs tik īstenota pilsoniskās līdzdalības iniciatīva, sabiedriskais darbs – mērķtiecīga, uz sabiedrību vērsta rīcība, mācīšanās darot, darot labu. 12. klases jaunieši pieteicās par brīvprātīgajiem Balvu Teritoriālajā invalīdu biedrībā un divas reizes nedēļā nogādāja siltu pārtiku mazāk aizsargātajiem novada iedzīvotājiem Daudzfunkcionālajā sociālo pakalpojumu centrā Balvos, sniedza palīdzību ikdienas darbos.

Programmas trešā moduļa “Iekļaut” materiāli bija noderīgi, organizējot pasākumus un praktiski darbojoties, lai uzlabotu bērnu, jauniešu ar invaliditāti un senioru dzīves kvalitāti. Skolēni tikās ar Balvu Teritoriālās invalīdu biedrības vadītāju Mariju Duļbinsku (biedrībā ir aptuveni 50 bērni ar invaliditāti) un vienojās par tālāko rīcību. Jaunieši rakstīja scenāriju Balvu Teritoriālās invalīdu biedrības Ziemassvētku svinēšanai, saiņoja dāvanas, vadīja Ziemassvētku pasākumu bērniem ar īpašām vajadzībām un viņu ģimenēm, iejūtoties dažādos tēlos (Ziemassvētku vecītis, Balvu vilks, Grinčs), un nodrošināja pasākuma muzikālo daļu. Dāvanā bērniem ar invaliditāti jaunieši izdrukāja un sagatavoja krāsojamās grāmatas, izrotāja telpas ar Ziemassvētkiem raksturīgu krāsu lentītēm, rīkoja piparkūku cepšanas darbnīcu. Sadarbībā ar pansionāta “Balvi” direktori Janu Komani jaunieši plānoja, kā iepriecināt un uzlabot senioru dzīves kvalitāti pansionātā, veidojot sirsnīgus Ziemassvētku apsveikumus cilvēkiem, kuriem ir kustību traucējumi. Dāvanai tika gatavoti papīra eņģeliši un cienastam cepti kūkaiņi. Lai mazinātu senioru apkrāpšanu, jaunieši sagatavoja nodarbību par finanšu krāpniecību, par drošību internetā, pastāstīja, kā droši lietot internetu un kā pasargāt sevi no interneta vides draudiem.

Secinājumi par paveikto

- Pilsoniskā līdzdalība nozīmē darīt labu.
- Jaunieši izprata, ka sabiedrībā ir dažādas mazāk aizsargātas grupas, kurām nepieciešams atbalsts un mīlestība.
- Izveidojās sadarbība ar dažādiem vietējās kopienas pārstāvjiem.
- Bērni ar invaliditāti jutās pieņemti, iepriecināti.
- Jaunieši attīstīja komunikācijas un sadarbības prasmes, ņemot vērā individuālo interešu un uzskatu dažādību.
- Skolēni apguva zināšanas par demokrātiju, taču svarīgākais ieguvums bija iespēja attīstīt prasmi šīs zināšanas pielietot.

Sadarbība
Atraktivitāte
Tālākizglītība
izglītošana(-ās)
Kreativitāte
Turpinājums

Dāvanu saiņošana. 2023. gada decembris.
Foto no Lauras Jeromānes personīgā arhīva

Krāsojamo grāmatu izveide.
Foto no Lauras Jeromānes personīgā arhīva

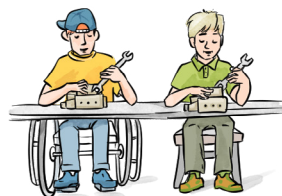
Ziemassvētku pasākums.
Foto no Lauras Jeromānes personīgā arhīva

Pansionāta apmeklējums.
Foto no Aivas Melnes personīgā arhīva

Pieredze, kā

īstenot iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības aktivitātes, veikt sabiedrības grupu dzīves kvalitātes izpēti, iepazīt sociālo uzņēmumu darbības būtību.

“Zelts cilvēkos un iespējās”

Jaunogres vidusskolas projekta “Satikt” dalībnieku uzmanības lokā ir bērni un jaunieši ar invaliditāti. Izvēlējamies šo grupu, jo mūsu skolā izglītību iegūst arī skolēni ar invaliditāti, to skaitā divi bērni ar kustību traucējumiem. Lai plānotu darbu ar šo mazāk aizsargāto grupu, bija nepieciešams apzināt situāciju, problēmu loku. 12. klases skolēni, projekta “Satikt” dalībnieki, Jekaterina Stepanova, Jaroslavs Monastirskis un Artūrs Dzenis skolotāju vadībā iepazīs gan ar projekta programmas materiāliem, gan ar aptaujas veidošanas principiem un noteikumiem, gan ar fokusa grupas diskusijas organizācijas un vadīšanas jautājumiem. Skolēni veica izpēti par situāciju skolā un novadā.

Fokusa grupas diskusijas organizēšana un vadīšana ļauj visiem – organizatoriem un dalībniekiem – iegūt jaunu pieredzi. 2023. gada 25. oktobrī uz pasākumu par nepieciešamo atbalstu bērniem un jauniešiem ar invaliditāti projekta “Satikt” ietvaros tika aicināti izglītojamie ar invaliditāti, viņu vecāki, viesi no novada. Fokusa grupas diskusijas dalībniekiem bija iespēja izteikt savu viedokli par dažādiem jautājumiem:

- iekļaujošās izglītības priekšrocības un trūkumi;
- vides pieejamība skolēniem ar invaliditāti Jaunogres vidusskolā;
- kā novērtēt, cik lielā mērā iekļaujoša sabiedrība esam;
- kādas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti ir pieejamas Ogres novadā Latvijā;
- nodarbinātības iespējas;
- brīvā laikā pavadīšanas iespējas.

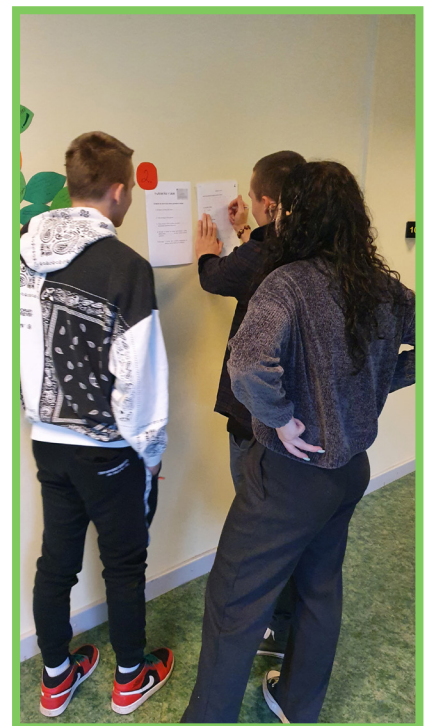
**Fokusa grupas diskusija
Jaunogres vidusskolā.
Aijas Paškovičas foto**

Fokusa grupas diskusijas laikā tika konstatētas tādas vajadzības kā informācijas nepietiekamība par pasākumiem, ierobežotas iespējas piedalīties interešu izglītības pasākumos un sabiedriskā transporta nepielāgotība cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Skolēni atzina, ka problēmu pastiprina apstākļi, ka skolēnu pašpārvaldē nav iesaistījušies skolēni ar invaliditāti, tāpēc viņu balsis un vajadzības ne vienmēr tiek pamanītas. Lai veicinātu pētāmās grupas skolēnu iekļaušanu skolas dzīvē, skolā tika organizētas radošās darbnīcas Ziemassvētku noskaņās, kurās kopā darbojās dažādību pārstāvoši skolēni. Skola turpina uzsākto sadarbību ar Ogres novada Jauniešu mājas speciālistiem. Klasē, kurā mācās skolēns ar invaliditāti, projekta dalībnieki novadīja saliedētības nodarbību jauniešiem “Sociāli atbildīga rīcība”, izmantojot IAC piedāvātos materiālus, kā arī mācību procesa ietvaros ar dažādām klašu grupām tika aprobēti IAC izstrādātie mācību materiāli, to skaitā spēles, kas veicināja skolēnu ieinteresētību valsts politiskās un sabiedriskās dzīves aktualitātēs un norisēs.

IAC materiālu aprobācija 9. klasē.

Aijas Paškovičas foto

IAC materiālu aprobācija 12. klasē.

Aijas Paškovičas foto

Tika sagatavota un tīmekļa vietnē novadīta aptauja ar 22 jautājumiem, apkopoti aptaujas rezultāti. Uz jautājumiem atbildēja 16 dažāda vecuma respondenti. Aptaujā tika iekļauti jautājumi par dažādiem ikdienas dzīves aspektiem. Svarīgi bija uzzināt, kādas cilvēkiem ar invaliditāti ir iespējas atrast darbu. Viens no piedāvātajiem jautājumiem bija “Vai ir vēlme/nepieciešamība meklēt/mainīt darbu?”. No respondentu atbildēm uz šo jautājumu saprotams, ka divām trešdaļām jauniešu dažādu iemeslu dēļ darba maiņas jautājums nav saistošs. Bet 33 % jauniešu gribētu atrast vai mainīt darbu.

Svarīgi bija uzzināt, kas apgrūtina iespēju atrast darbu. Visbiežāk nosauktie apgrūtināšie faktori ir veselības stāvoklis, darba algas apjoms, vakanču trūkums un nepiemēroti darba apstākļi.

Atbildot uz jautājumu “Kādu palīdzību Jūs gribētu saņemt no pašvaldības darba meklēšanas nodrošināšanas jautājumos?”, respondenti minēja, ka gaida veselības stāvoklim atbilstošus darba piedāvājumus un speciālista konsultanta palīdzību. Jaunieši gribētu uzzināt par

vakancēm un darbavietām, kurās jau ir pielāgota darba vide, vai arī saņemt iespēju strādāt attālināti līdz brīdim, kad darba vide tiks atbilstoši aprīkota. Ir interese uzzināt par nometņu piedāvājumiem.

Projekta dalībnieki uzzināja, ka mūsu novadā darbojas sociālais uzņēmums, un nolēma, ka svarīgi uzzināt par šī uzņēmuma darbu un iepazīstināt ar to mērķa grupas dalībniekus. 2024. gada 16. janvārī Jaunogres vidusskolas projekta komanda kopā ar 12. klases skolēniem viesojās Sociālo prasmju izglītības un uzņēmējdarbības centrā “Ogres Zelta liepa”, kura galvenais mērķis ir nodrošināt iespēju sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu iedzīvotājiem, jo īpaši jauniešiem ar invaliditāti, apgūt jaunas prasmes, iegūt darba pieredzi, tādējādi veicinot viņu iekļaušanos darba tirgū. Pa dienu “Ogres Zelta liepā” notiek apmācības, kurās personām ar īpašām vajadzībām tiek veicināta izpratne par dažādām profesijām, kā arī tiek mācītas praktiskās iemaņas. Savukārt vakara stundās šeit darbojas kafejnīca, kurā strādā iedzīvotāji no sociāli mazaizsargātām iedzīvotāju grupām, to skaitā jaunieši ar invaliditāti.

Iepazīšanās ar sociālā uzņēmuma “Ogres Zelta liepa” darbu.
Jeļenas Bobrovas foto

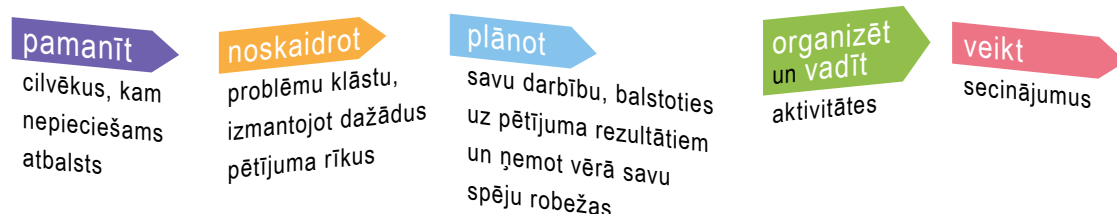
Sociālo prasmju izglītības un uzņēmējdarbības centrā “Ogres Zelta liepa” tika organizēta pieredzes darbnīca par prasmi īstenot iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības aktivitātes un sociāli atbildīgi pārstāvēt vietējo kopienu cilvēku tiesību ievērošanu.

Pieredzes darbnīcas laikā Ogres novada pašvaldības izpilddirektora vietniece Dana Bārba-le iepazīstināja ar jautājumiem, kas saistīti ar sociālo uzņēmējdarbību, norādot, ka sociālā uzņēmējdarbība ir preču ražošana un pakalpojumu sniegšana ar vēlmi radīt sociālo ietekmi, izmantojot biznesa metodes. Sociālās uzņēmējdarbības mērķis ir risināt kādu sociālu problēmu vai radīt labumu plašākai sabiedrībai, atsakoties no maksimālas peļņas gūšanas uzņēmējam personīgi. Sociālā uzņēmējdarbība var tikt izvēsta lokāli vai starptautiski, tā var būt dažāda pēc preču ražošanas un pakalpojumu sniegšanas veida. Sociālajai uzņēmējdarbībai Eiropā un pasaulē līdz šim nav izveidots vienots skaidrojums. Sociālās uzņēmējdarbības starpdisciplinārais raksturs un inovāciju daudzveidīgums rada grūtības sniegt viennozīmīgu definējumu. Tomēr tās būtībā iezīmējas trīs galvenie pamatprincipi: pirmkārt, galvenais mērķis ir risināt nozīmīgu sociālu problēmu, otrkārt, uzņēmējdarbība jeb nepārtraukta ekonomiska aktivitāte, treškārt, demokrātiska un iesaistoša pārvaldība.

D. Bārbale uzsvēra arī, ka sociālās uzņēmējdarbības galvenā atšķirība no citām pastāvošajām organizācijām (NVO, tipiskiem uzņēmumiem) ir nolūks, veiktās aktivitātes un iekšējās pārvaldības struktūra. Valstiskā līmenī Latvijā sociālo uzņēmējdarbību saista ar rīcībspējas piešķiršanu sabiedrībai, sociālo problēmu risinātāja lomu, kā arī mediatoru starp publisko un privāto sektoru, bet savā ziņā arī inovāciju ieviešanu un iespēju radītāju.

Šobrīd centrs sadarbojas arī ar sociālo uzņēmumu tiptip.lv, tādējādi radot iespēju senioriem un cilvēkiem ar invaliditāti realizēt savu amatniecības produkciju.

Skolēni, projekta “Satikt” dalībnieki, guva unikālu pieredzi pilsoniskās līdzdalības jautājumos, kas ietver sevī šādas prasmes:

Skolēnu, projekta “Satikt” dalībnieku atsauksmes

“Pateicoties šim projektam, es uzzināju, ka cilvēki no dažādām Latvijas vietām saškas ar līdzīgām problēmām. Galvenais, ka mūs visus apvieno vēlme un cenšanās padarīt cilvēku dzīvi labāku, uzlabot viņu dzīves kvalitāti. Interesanti bija uzzināt, ka eksistē daudz risinājumu, lai pievērstu uzmanību aktuālajām problēmām, ar kurām daudzi cilvēki sastopas ikdienā. Vislabāk cilvēkus satuvina dzīvā saskarsme un kopā pavadītais laiks. Dažādie interaktīvie pasākumi ļāva man iepazīties ar interesantiem cilvēkiem no dažādām pilsētām. Esmu ļoti pateicīgs par iespēju piedalīties šajā projektā!” – akcentē Artūrs Dzenis.

Jaroslava Monastirskā viedoklis: “Piedaloties šajā projektā, es varēju darboties kopā ne tikai ar skolēniem no mūsu skolas, bet arī ar jauniešiem no citām skolām. Fokusa grupas diskusijas laikā bija ļoti interesanti uzzināt par to, kādas problēmas ir cilvēkiem ar ierobežotām iespējām, kā viņi dzīvo.”

“Gribu uzsvērt, ka strādāt vienā komandā ar skolotājiem bija lieliski un neparasti. Paaudžu atšķirības netraucēja darboties kopā jautrā noskaņojumā. Laba iespēja iepazīties un dalīties pieredzē ar citiem jauniešiem!” – spriež Jekaterina Stepanova.

Projekta “Satikt” ietvaros organizētās un novadītās aktivitātes veicina jauniešos pozitīvu attieksmi pret cilvēku dažādību, spēju saprast, cik svarīgi ievērot un cienīt ikvienu cilvēku, kā arī aktualizē stabilas vērtības, prasmi pieņemt un novērtēt atšķirīgo. Tāpat jaunieši projektā ieguva pārliecību, ka katrs no viņiem var būt aktīvs pilsonis un mainīt vidi, risinot ne tikai sev, bet arī citiem līdzcilvēkiem aktuālās problēmas. Tas mudina pildīt Raiņa aicinājumu “Mainies uz augšu!”.

Dalība projektā “Satikt” veicināja visu iesaistīto pedagogu un jauniešu izpratni par pilsonisko sabiedrību, attīstīja prasmi īstenot iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības aktivitātes un sociāli atbildīgi pārstāvēt vietējo kopienu cilvēku tiesību ievērošanu.

Pieredze, kā
pilsoniskās izglītības aktivitātes
plānveidīgi īstenot visas skolas mērogā,
sadarbojoties un izglītojot skolotājus un skolēnus.

“3i – iespēja iepazīt un iesaistīt”

Kāda pieredze aprakstīta (pasākums, izpēte u. c.): Liepājas Liedaga vidusskolas komanda visa projekta gaitā sadarbojās ar jauniešiem, kuri darbojās skolēnu līdzpārvaldē un tagad jau absolvē 12. klasi. Rakstā aprakstīts skolēnu līdzpārvaldes pieredzes stāsts – **iespēja** starpbrīžos aicināt skolēnus uz aizraujošām nodarbēm, skolu pāru mācībās **iepazīt** tik dažādo pilsonisko līdzdalību un skolas pasākumā **iesaistīt** vietējo kopienu.

Par iespēju

Liepājas Liedaga vidusskolā ir aktīva skolēnu līdzpārvalde, kurā darbojas nu jau 12. klases absolventi Bogdans Vasiļjevs, Ruslans Novikovs, Ēriks Škudulis, Kļims Karpuhins. Mācību diena skolā ir noslogota, stundas sākas agri un beidzas vēlu. Kā skolas jauniešus izkustināt, kur ņemt enerģiju, kā vieglāk “pārslēgties” no vienas stundas uz citu, – tie bija jautājumi, uz kuriem līdzpārvaldes jaunieši meklēja atbildes. Tika rasts risinājums – garajos starpbrīžos aicināt skolēnus uz skolas aktu zāli un ritmiskas mūzikas pavadībā vadīt deju nodarbības. Atsaucība bija vienreizēja! Jauniešiem bija gandarījums par paveikto, un process turpinājās visu mācību gadu. Jaunieši tika aicināti uz citām Liepājas skolām dalīties pieredzē un demonstrēt pašu dejas procesu.

Par iepazīšanu

Liepājas Liedaga vidusskolas komanda Izglītības attīstības centra projekta “SATIKT” ietvaros Nīcas vidusskolā organizēja pieredzes darbnīcu skolotājiem “Noderīgas aktivitātes ikdienas mācību procesā un skolēnu projektu darbā, lai sekmētu skolēnu un plašākas vietējās kopienas pilsonisko kompetenci”. Skolu pāru mācībās Liepājas Liedaga vidusskolas komandas pedagogi dalījās pieredzē par pilsonisko līdzdalību kā iespēju iedzīvotājiem darboties sev un sabiedrībai nozīmīgu jautājumu risināšanā, par dažādām metodēm kādas sabiedrības grupas situācijas izpētē, par dzīves kvalitātes izvērtēšanas un kartēšanas metodes izmantošanu u. c. Darbnīcā notika diskusijas par aktuāliem cilvēktiesību jautājumiem, par jauniešu un vietējās kopienas iespējām līdzdarboties pašvaldības darbā.

Dažas Nīcas vidusskolas pedagogu **atsauksmes** pēc pieredzes darbnīcas.

“Bija interesanti atsvaidzināt zināšanas par jauniešu tiesībām un iegūt jaunas atziņas; bija noderīgi mācību materiāli, praktiski piemēri un izzinoši uzdevumi, kurus varēs izmantot audzināšanas stundās.”

“Tā bija iespēja paskatīties uz it kā labi zināmām lietām no cita skatpunkta un pārdomas par to, cik šaura robeža ir starp diskrimināciju un cilvēka viedokli.”

“Mēs esam visai laimīga sabiedrība!”

Par iesaistīšanu

Sociālo zinību kursā jau 11. klasē jaunieši identificēja sabiedrības riska grupas, cilvēkus, kas ir mazāk iekļauti sabiedrības dzīvē, – cilvēki ar invaliditāti, bēgļi, daudz bērnu ģimenes, vardarbības upuri ģimenē, cilvēki ar dažāda veida atkarībām u. c. Sadalījušies pa pāriem, jaunieši veica kartēšanu, veidoja infografikas par dažādu pakalpojumu pieejamību izvēlētai sabiedrības riska grupai un vērtēja, vai šai grupai ir atstumtības risks. Par tālāko izpētes mērķa grupu skolēni izvēlējās 14–19 gadus sasniegušos (8.–12. klase) jauniešus ar atkarības problēmām un pētīja viņu izpratni par dažāda veida e-cigaretēm. Tika izveidota arī aptauja par e-cigarešu lietošanas paradumiem un ievākti dati.

Diskutējot secināja, ka aizraušanās ar e-cigaretēm notiek jau pamatskolā, kad gribas visu pamēģināt. Projekta ietvaros jaunieši tikās fokusa diskusijā ar liepājnieku Gunti Ivanovski, kurš ilgus gadus ir brīvprātīgais sabiedrības izglītošanā atkarību profilakses jautājumos un mazina atkarību radīto seku izplatību Liepājā.

Liepājas Liedaga vidusskolas 7. klašu skolēniem tika organizēts zināšanu un pieredzes pasākums – kopienas prakse skolēniem “Jā – veselīgam dzīvesveidam!”. Tā bija tikšanās ar diviem skolas absolventiem – boksa treneri Ņikitu Androščuku un studentu Karinu Bačmanovu –, kā arī deju treneri Anastasiju Kozlovu un 12. klases skolēniem, projekta dalībniekiem, kuri aktualizēja veselīga dzīvesveida jautājumus, balstoties savā pieredzē.

Ņikita Androščuks daudzos turnīros ir ieguvis balvu “Par labāko tehniku”. Ringā Ņikita aizvadījis ap 90 cīņām, piedalījies Eiropas čempionātā, uzvarējis Latvijas čempionātā 2018. gadā un ieguvis godalgotas vietas vairākos starptautiskos turnīros Eiropā. Ņikita skolēnus iepazīstināja ar boksa aizkulisēm, diskutēja par savu ceļu šajā sporta veidā un tā aizkustināja skolēnus, ka daži nonāca pie domas paralēli jau izvēlētajam sporta veidam varbūt pamēģināt arī boksu.

Anastasija Kozlova nodarbojas ar bačatas dejošanu un māca to visiem interesentiem. Bačatas dejas pamatsoļus izmēģināja arī skolēni un atzina, ka tā ir ļoti ritmiska, enerģiska deja un tai pietāv vasara. Anastasija stāstīja, kā ir nonākusi pie panākumiem ar savu gribasspēku, un tas ceļš nav bijis tik viegls. Taču arī atzina, ka ļoti liels atbalsts un motivētāji ir bijuši viņas vecāki. Savu sirdslietu – deju – viņa pārvērtā par ienesīgu hobiiju.

Karina Bačmanova ir studente un paralēli mācībām jau strādā Liepājas Liedaga vidusskolā par dabaszinību skolotāju un futbola tiesnesi. Karinai tas ir liels dzīves izaicinājums – gadu pēc 12. klases beigšanas studēt un strādāt skolā. Tāpēc Karina motivēja skolēnus nebaidīties, ar savu piemēru rādot, ka dzīvē viss ir iespējams.

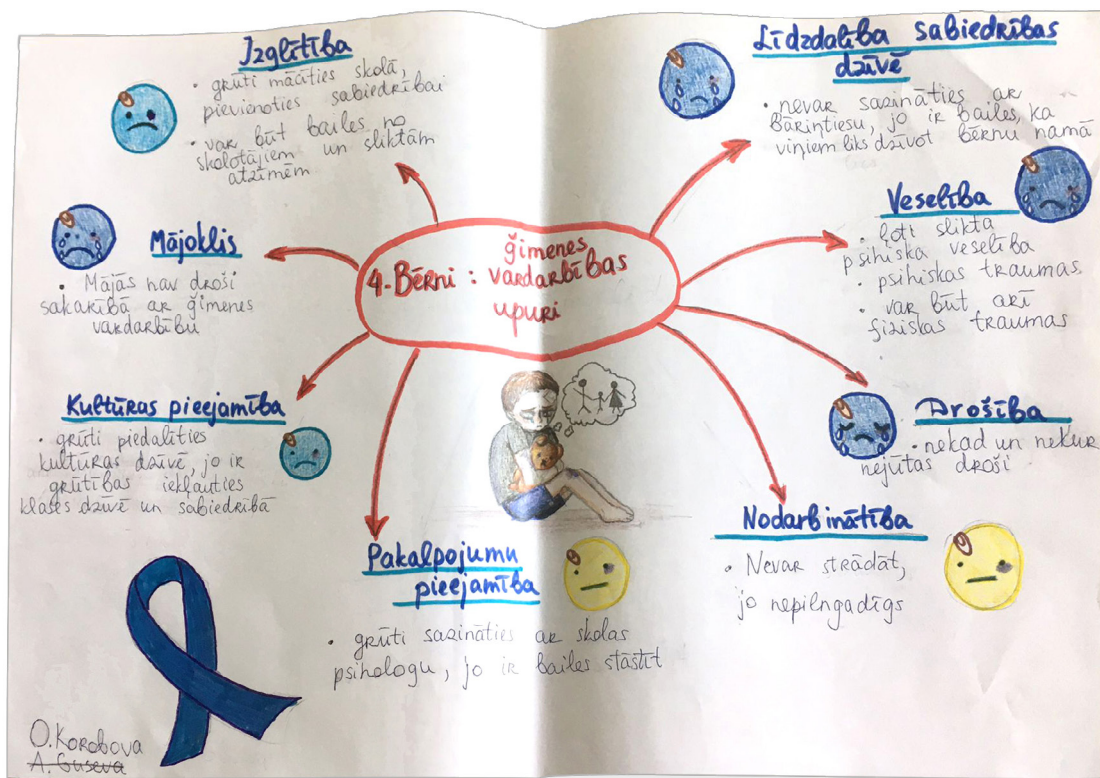
12.a klases skolnieks Bogdans Vasiļjevs stāstīja par savu ikdienu. Viņš rosināja būt aktīviem un pieņemt izaicinājumu darboties skolēnu līdzpārvaldē, jo tādā veidā var līdzdarboties, ietekmēt skolas dzīvi un būt tai piederīgam, būt pilsoniski aktīvam, piedalīties dažādos projektos un gūt pieredzi. Jaunieši aktīvi interesējās par reālo darbu skolēnu līdzpārvaldē un diskutēja par to, kādus pasākumus gribētu skolā organizēt.

Secinājumi

Jauniešu pilsoniskā līdzdalība ir būtiska demokrātijas stiprināšanai, jauniešu interešu aizstāvībai, prasmju un zināšanu attīstīšanai, kā arī sociālo prasmju veicināšanai. Jaunieši, kas piedalās vēlēšanās, diskusijās un citās pilsoniskās aktivitātēs, palīdz nodrošināt dažādu sabiedrības grupu pārstāvību un visu sabiedrības locekļu interešu atspoguļojumu lēmumu pieņemšanā, rūpējas par kopējo labumu un ir gatavi iesaistīties sabiedrības problēmu risināšanā. Jauniešu aktīva iesaistīšanās palīdzētu izveidot tādu sabiedrības politiku, kas labāk atbilstu jaunās paaudzes vajadzībām un problēmām. Iesaistoties pilsoniskajās aktivitātēs, jaunieši attīsta svarīgas prasmes, piemēram, kritisko domāšanu, komunikāciju, organizēšanu un līderību. Šīs prasmes ir būtiskas ne tikai pilsoniskajai dzīvei, bet arī profesionālajai un personīgajai izaugsmei. Turklāt, aktīvi piedaloties sabiedriskajos procesos, jaunieši iegūst dziļāku izpratni par politiku, ekonomiku un sabiedrību kopumā.

Prieks par skolēnu līdzpārvaldes jauniešiem, kuri aktīvi piedalījās projekta īstenošanā. Tie bija Bogdans Vasiļjevs, Ruslans Novikovs, Ēriks Škudulis, Ņika Jeremejeva un Kļims Karpuhins.

Tādā veidā, iesaistot jauniešus projektā, mēs, pieaugušie, rādām piemēru un veicinām jauniešu aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē, mēs veidojam stiprāku, taisnīgāku un iekļaujošāku sabiedrību.

Izpēte par bērniem, kas cieš no vardarbības.
Janas Freimanis foto

Diskusija par dzīves kvalitāti.
Janas Freimanis foto

Projekta komanda

Saruna ar jaunāko klašu skolēniem.
Annas Ušeņinas foto

Pieredze, kā
vecāko klašu skolēni mazāk
iekļautos pamatskolas posma skolēnus
izglīto pilsoniskās izglītības tematikā un iesaista
skolas dzīvē.

Pasākums “Just dance!”

Liepājas Rietumkrasta vidusskolā tika organizēts pasākums, kurā piedalījās četru skolu komandu pašpārvaldes. **Pasākuma mērķis** – popularizēt deju kā līdzekli brīvā laika aizpildīšanai, iesaistot vietējās kopienas skolu jauniešus, kā arī skolēnus ar uzvedības traucējumiem. Pasākuma laikā jaunieši pildīja viktorīnu aplikācijā www.kahoot.com, kurā tika izmantoti projekta “Satikt” materiāli par jauniešu pilsonisko līdzdalību un veselību.

Iedvesma šim pasākumam radās no projekta “Satikt” otrā reģionālā semināra Liepājā, Liedaga vidusskolā. Tā kā tuvojās Eiropas Jaunatnes nedēļa, tad jauniešiem radās ideja apvienot deju pasākumu ar IAC projekta “Satikt” mērķiem: izprast, iesaistīties un iekļaut.

Liepājas Rietumkrasta vidusskolas pašpārvaldes dalībnieki organizēja tikšanos, kurā apkopja idejas par pasākuma norisi, kā rezultātā tapa pasākuma scenārijs. Gatavošanās pasākumam notika ļoti rūpīgi, gatavojot e-ielūgumus, rotājot zāli un atlasot viktorīnas jautājumus par pilsonisku sabiedrību. Jaunieši bija sagatavojuši papildu izglītojošu materiālu par dejas vēsturi.

Uz pasākumu tika uzaicināti 46 atraktīvi jaunieši no Liepājas Liedaga vidusskolas, Liepājas Raiņa vidusskolas un Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolas, kā arī īpašie viesi – Liepājas Valsts tehnikuma tautas deju ansamblis “Odziņa” pārstāvji.

Pasākumā Liepājas Rietumkrasta skolēnu pašpārvaldes jaunieši iesaistīja 7.–8. klašu skolēnus, kuriem ir uzvedības grūtības. Šie jaunieši piedalījās pasākuma organizēšanā, aktu zāles dekorēšanā un arī priekšnesumā.

Katras skolas jauniešu grupai bija jāsagatavo priekšnesums, kas saistīts ar deju vai kustību, kā arī jādalās pieredzē, kā jaunieši popularizē veselīgu dzīvesveidu savā skolā. Rietumkrasta vidusskolas jaunieši platformā www.kahoot.com izveidoja viktorīnu par jauniešu līdzdalību, par pamatu ņemot projekta “Satikt” materiālus. Skolēni paši arī vadīja pasākumu.

Pasākuma pirmajā daļā katras skolas komanda atbildēja uz viktorīnas jautājumiem. Pēc viktorīnas jaunieši noteiktā secībā rādīja savus priekšnesumus. Skolu komandas cita citu atbalstīja ar skaļiem aplausiem un ovācijām. Zālē valdīja ļoti draudzīga un pozitīva atmosfēra. Vēlāk visi veidoja sarunas neformālā gaisotnē pie tējas tases “Kafijas pauzē”. Iestiprinājušies dalībnieki pastāstīja par savas skolas pieredzi pilsoniskajā izglītībā un veselīga dzīvesveida popularizēšanā, kā arī piedalījās atrakcijās, ko organizēja paši jaunieši. Ik pa laikam dalībnieki dejoja “*Just dance*” dejas pie lielā ekrāna.

Vislielākais izaicinājums bija uzrunāt jauniešus, kuri ikdienā neiesaistās skolas sabiedriskajā dzīvē un jūtas atstumti, saprast, kā veidot saskarsmi, viņiem draudzīgi līdzdarbojoties. Šoreiz jauniešiem jau bija vieglāk iesaistīt šo mazāk aizsargāto skolēnu grupu, jo iepriekš šie skolēni bija apmeklējuši Liepājas Pusaudzū resursu centru IAC projekta “Satikt” ietvaros.

Vislielākais gandarījums par pasākumu, protams, bija pašiem jauniešiem. Dalībnieki atzina, ka pasākums bija izdevies: tika uzzināti fakti par Latvijas un Eiropas jauniešu veselību, tika iesaistīti un iekļauti jaunieši ar uzvedības grūtībām, un tas stiprināja pārliecību, ka šādi pasākumi jauniešiem ir vajadzīgi. Iesaistītie skolēni jutās ļoti atbildīgi, veicot uzticētos uzdevumus, kā arī viņiem veidojās piederības sajūta skolai. Pasākums bija arī izzinošs, kas veicināja izpratni par sadarbību, atbildību, veselīga dzīvesveida popularizēšanas iespējām skolu jauniešu vidū un pilsonisko līdzdalību. Šī četru skolu brīnišķīgā tikšanās bija kā tramplīns nākamajiem sadraudzības un pilsoniskās līdzdalības pasākumiem, kas jau ir ideju līmenī nākamajam mācību gadam.

ieskats pasākumā “Just dance!”.
Daces Mickus foto

Pieredze, kā
sadarboties ar vietējās sabiedrības
organizācijām, mācīt jauniešiem saskatīt citu
cilvēku vajadzības un veicināt līdzietību un solidaritāti.

Skolu sadarbība pilsoniskās izglītības stiprināšanā mācoties un mācot

Kopš dalības IAC projektā “Satikt” apguvām un aprobējām projekta pilsoniskās kompetences programmu “3i: izprast, iesaistīties, iekļaut”, plānojot un organizējot dažādus pasākumus, no kuriem, mūsaprāt, **vērtīgākā pieredze ir saistīta ar apkaimē esošo skolu sadarbību.**

Jau sākotnēji, diskutējot projekta komandā, kurā bija gan pedagogi, gan skolēni, atbalstījām ideju par to, ka projekta ietvaros mēs varētu izprast un atbalstīt **vienu no mūsu kopienā esošajām grupām – jauniešus ar redzes invaliditāti.** Apzinot kopienas realitāti, atklājām sev servisa suņu biedrību TEODORS <https://www.teodors.org/news/>, kas nesavtīgi, pašizliedzīgi, ar milzīgu sirds degsmi un mīlestību palīdz cilvēkiem ar redzes invaliditāti, veicina cilvēku lielāku iekļaušanos sabiedrībā. Domājām, ka no šiem sirds cilvēkiem mēs varētu daudz mācīties, mācīties būt redzīgiem, redzēt ar sirdi un atbalstīt tos, kuriem klājas grūtāk par mums. Vēloties atbalstīt TEODORU viņu cēlajā darbā, dāvājot svētku mirkli gan sev tuvākajiem cilvēkiem – mūsu ģimenēm –, gan teodoriešiem, 2023. gada pavasarī aicinājām viņus viesos uz koncertu “Mēs ģimene”. Viena no mūsu sestajām klasēm kopā ar klases audzinātāju tikās ar servisa suņu biedrības TEODORS biedriem un viņu četrkājainajiem palīgiem biedrības telpās, lai uzzinātu, kāda ir cilvēka ar redzes invaliditāti ikdiena, cik ļoti noderīgs ir suns pavadonis, kā tiek veikta suņa pavadona apmācība. Esam pateicīgi arī TEODORAM par fotoizstādi “Servisa suņi – darbā un atpūtā”, ko mums bija iespēja atvest uz skolu.

Projekta ietvaros tika aprobēts nodarbībās piedāvātais IAC materiāls “Manas labā pilsoņa superspējas”. Skolēniem bija iespēja aizdomāties par savu pilsonisko identitāti, kā arī veicināt savu izpratni par sabiedrības vērtību kopumu. Kopā aprobācijā piedalījās 106 skolēni (6. klašu paralēle). Pēc skolēnu domām, pilsoņa superspējas ir laipnība, izpalīdzība; tāds pilsonis seko līdzī notikumiem Latvijā, ir pieklājīgs un gudrs, drosmīgs, draudzīgs, ciena un godā savus senčus; labs pilsonis darbojas savas ģimenes, skolas un pilsētas labā, ļoti mīl savu zemi un tai pašā laikā ir ļoti atvērts pasaulei.

Tas bija tikai mūsu darbības sākuma posms, kurā vērojām, mācījāmies, un no kura, tēlaini runājot, pa stīdziņai vien – lēnām un nemanot – mums atvērās daudzveidīgi ceļi, kā pētīt problēmas un atbalstīt jauniešus ar invaliditāti. Šajā posmā tika pārrunātas veiksmīgākās izpētes un darba metodes, skolotāji un skolēni kopā diskutēja par iekļaujošās izglītības iespējām skolā; izmantojot SVID analīzi, domājām par iekļaujošās izglītības veiksmēm, neveiksmēm, iespējām un draudiem skolā.

2023. gada novembrī notika mācību seminārs skolēniem “Jauniešu iespējas piedalīties problēmsituācijas izpētē”. Kopā tajā piedalījās 105 skolēni (no 7., 8., 9. klasēm).

2024. gada pavasarī projekta komandas pedagogi bija gatavi **dalīties pieredzē** par pilsoniskās izglītības veicināšanu ar citiem kolēģiem un organizēt metodisko pēcpusdienu “Atbalsts dažādu mācību priekšmetu skolotājiem un klases audzinātājiem iekļaujošās pilsoniskās līdzdalības prakses īstenošanā vietējā kopienā”. Projekta aktivitāte “Pāru mācības” jeb projekta pieredzes un labās prakses popularizēšana sadarbības skolām notika kopā ar piecpadsmit Rīgas 84. vidusskolas dažādu mācību jomu kolēģiem.

Pieredzes semināra mērķis bija iepazīstināt ar Rīgas Purvciema vidusskolas pieredzi, kas radusies, darbojoties IAC projektā “Satikt”, akcentējot tādus tematus kā pilsoniskās izglītības vieta pilnveidotajā izglītības saturā dažādās mācību jomās, pilsoniskās izglītības aktualitāte klases audzināšanas darbā, pilsoniska sabiedrība un dzīves kvalitāte vietējā kopienā, sociālās atstumtības riskiem pakļautās grupas sabiedrībā, vietējā sabiedrībā mazāk pārstāvēto grupu identificēšana interešu pārstāvniecībai.

Semināra saturs tika sadalīts trīs blokos, aktualizējot pilsoniskās izglītības vietu pilnveidotajā izglītības saturā klases audzinātāja darbā un dažādās mācību jomās (sociālās zinātnes, valoda un literatūra).

Pirmajā semināra daļā kolēģiem tika piedāvāts aprobācijai IAC materiāls **“Manas labā pilsoņa superspējas”**.

Dažkārt pat pieaugušam cilvēkam ir grūti atbildēt uz jautājumu “Kas ir labs pilsonis?”. Pirms aprobācijas notika saruna ar skolotājiem par pilsonības izpratni. Izskatījām Latvijas iedzīvotāju priekšstatus par labu pilsoni. Skolotājiem bija iespēja aizdomāties par savu pilsonisko identitāti. Tika aktualizētas attiecības starp indivīdu un valsti, kurās indivīds izrāda lojalitāti pret valsti, saņem tās aizsardzību.

Sociālo zinātņu stundās 12. un 10. klasē tika aktualizēts jautājums par pašvaldības nozīmi katra iedzīvotāja dzīvē. Kopā ar skolēniem, kā arī ar Rīgas 84. vidusskolas kolēģiem izrunājām pašvaldības esošās funkcijas un iespējas, tās nozīmi un efektivitāti. Sākot ar 2023. gada 1. janvāri ir stājies spēkā jauns pašvaldības likums, kurā ir vairāk iespēju cilvēkiem, īpaši jauniešiem, piedalīties apkaimes dzīves uzlabošanā.

Nodarbības laikā izpētījām jauno likuma sadaļu par sabiedrības iesaisti pašvaldības darbā. Kolēģiem bija iespēja pildīt uzdevumu, lai iepazītos ar informāciju par tādiem jauninājumiem kā iedzīvotāju padomes, līdzdalības budžets, kolektīvais iesniegums un pašvaldības referendums.

Akcentējām to, ka ir svarīgi sniegt jauniešiem informāciju par viņu līdzdalības iespējām. Meklējot atbildes uz jautājumu, vai jauniešiem ir tiesības, piemēram, iesniegt līdzdalības

Kad bija iegūtas šīs zināšanas, radās loģisks jautājums, vai mēs šīs iespējas izmantojam. Praktiskā uzdevuma izpildes laikā kolēģiem tika lūgts iepazīties ar jaunieti Paulu un apspriest savā starpā viņa iespējas rīkoties. Uzdevums izskatās viegls un jautrs, bet īstenībā ļauj sākt domāt par skolēnu līdzdalības iespējām.

Šī saruna bija lieliska iespēja kopā ar Rīgas 84. vidusskolas kolēģiem aktualizēt jauniešu līdzdalības iespējas, piedāvājot visdažādākos iespējamus variantus.

Seminārā Rīgas 84. vidusskolas kolēģiem tika piedāvāti uzdevumi, kurus esam bieži izmantojuši latviešu valodas stundās, akcentējot pilsoniskās līdzdalības saturu. Minēsim divus piemērus. Skolēniem apgūstot tematu “Ojārs Vācietis. Dzejnieks un viņa laiks” (kursa saturā “Teksts un indivīds”), viņiem tika dots uzdevums, kura veikšanai bija jāizmanto lasītie

30

Ojāra Vācieša dzejoļu krājumi “Si minors” un “Elpa”. Uzdevumi bija šādi: 1) izvērtēt, kādas vērtības bija nozīmīgas, svarīgas dzejniekam laikmeta kontekstā, 2) argumentēt šīs vērtības, izmantojot dzejas fragmentus; ierakstīt diagrammā, 3) secināt (sekas), kāds ir galvenā varoņa tēls, indivīds Ojāra Vācieša dzejā; kāds bija Ojārs Vācietis savā dzejā; kā dzejnieks attēloja laikmetu un cilvēku laikmetā. Izmantojām vienu no IAC nodarbībās piedāvātajiem grafiskajiem organizatoriem – zivs asakas jeb cēloņu un seku diagrammu. Diagrammas pielietojums: noteikt problēmas cēloņus un grupēt tos noteiktās kategorijās, pierakstīt secinājumus. Vispirms skolēni aizpildīja diagrammas “asaku” daļu, domājot par dzejā sastaptajām vērtībām un argumentējot tās ar citātiem, bet diagrammas “galvā” tika ierakstīti secinājumi.

Apgūstot tematu “Zentas Mauriņas esejas – “paraugstunda” laba pilsoņa izglītošanā”, tika izmantota izpētes metode “fokusa grupas diskusija”. Problēmjautājums – kuras no Z. Mauriņas eseju atziņām rosina domāt par pilsonisko atbildību, sabiedrību kā atbalsta sistēmu. Dalībnieki – 12. klašu skolēni (pa 4 skolēniem katrā grupā). Jautājumus un uzdevumus sagatavoja skolēns, kuram bija moderatora loma. Tika sagatavotas arī citas lomas: fokusa grupa – pedagogi, fokusa grupa – vecāki. Diskusiju aizsāka moderators, uzdodot jautājumus, vadot sarunu; diskusijas dalībnieki diskutēja, argumentācijai izmantojot citātus no Zentas Mauriņas esejām. Katrā grupā bija skolēns, kurš pierakstīja diskusijā radušās atziņas. Diskusijas rezultāts jeb apkopojums – viedokļraksts. Skolēni gatavojoties un runājot izmantoja lasītās Z. Mauriņas esejas (“Mūžīgā mīlestība”, “Dzimtenes kalns”, “Kad es ilgojos dzimtenes”, “Montēns – esejas dižmeistars un līdzsvarotās dzīves piepildītājs”, “Dziedinātājs klusums” u. c.). Lūk, dažas skolēnu izrakstītās, tematam un diskusijai atbilstošās atziņas no esejām: katrā cilvēkā meklēt viņa dievišķo dzirksti; ieklausīties, paklausīties, uzklusēt, saklausīt; visaugstākā māksla ir pateikt sarežģītas lietas vienkārši; klusums atklāj ceļu uz sirds kodolu; lielas lietas birst klusumā. Atziņas tika papildinātas ar savu pieredzi.

Rīgas 84. vidusskolas kolēģi, izvērtējot metodiskās pēcpusdienas ieguvumus, atzina, ka ir guvuši daudz jaunu ideju klases stundām, sociālo zinību un latviešu valodas un literatūras stundām; pauda apbrīnu par izpratni, kāda skolēniem rodas dažādu aktivitāšu rezultātā, – viņi saprot, ka var ietekmēt sabiedrību, padarīt to pieņemošāku.

Izejas bilēte- atziņas, idejas, kuras aiznesīsiet līdz un/ vai izmantosiet darbā ar saviem jauniešiem. Paldies!

25 responses

Semināra dalībnieku aptauja www.menti.com par atziņām un metodēm, kas tiks izmantotas darbā ar jauniešiem savā skolā

Pēcpusdienas noslēgumā tika domāts jau par kopīgiem sadarbības projektiem gan pilsoniskās līdzdalības virzienā, gan arī mācību priekšmetu jomās.

Mūsu otrais ieguvums un prieks projekta ietvaros bija **satikšanās ar Rīgas Strazdumuižas vidusskolu – attīstības centru**. Domājot par praktisku darbību un atbalstu jauniešiem ar redzes invaliditāti, mēs satikāmies, lai izprastu cits citu un padarītu mūsu sabiedrību un apkārtni iekļaujošāku.

2024. gada martā norisinājās sadarbības pasākums ““Satikt” citu skolēnu jeb “Ēnu dienas”” starp Rīgas Strazdumuižas vidusskolu – attīstības centru un Rīgas Purvciema vidusskolu.

Pasākuma mērķis bija attīstīt skolēnos pilsoniskās aktivitātes un sadarbības prasmes, veicināt interesi par dažādām izglītības pieredzēm un iespējām, būt sociāli atbildīgiem.

Pasākumā iesaistījās 10.c klases skolēni, kuri gan uzņēma otras skolas skolēnus, gan arī paši apmeklēja Rīgas Strazdumuižas vidusskolu.

Gatavojoties pasākumam, pedagogi kopā ar skolēniem izplānoja mācību stundu norisi, iekļaujot stundās (angļu valoda, kultūra un māksla, sociālās zinības) uzdevumus un darba veidus, ko esam apguvuši IAC projektā “Satikt”. Piemēram, sociālo zinību stundā tika izmantots uzdevums “Zini vai mini”, runājot par dažādo pilsonisko līdzdalību.

Galvenā atziņa, kuru guva visi skolēni: labvēlība, sirsnība un atvērtība ir atslēga uz iekļaujošu sabiedrību. Skolēni saprata, ka ir gatavi turpināt sadarbību, organizējot arī citus kopīgus pasākumus.

Darbojoties IAC projektā “Satikt”, skola neapšaubāmi ir ieguvēja. IAC ne tikai piedāvāja jēgpilnu programmas saturu, bet arī nemanāmi virzīja pretī dažādiem, mūsdienās aktuāliem izglītības horizontiem. Gandarījums ir par to, ka esam iesaistījuši, iekļāvuši mūsu diezgan lielo skolu dažādās pilsoniskās līdzdalības aktivitātēs – satura aprobācijā, sadarbībā, jaunradē; esam spējuši savu pieredzi piedāvāt citiem kolēģiem, esam atraduši draugus un domubiedrus savas apkaimes skolās; plānojam arī turpmāko sadarbību, jo esam sapratuši, ka arī lielā pilsētā, savā apkaimē ir iespēja būt pilsoniski aktīviem, pamanot un atbalstot tos, kuriem atbalsts ir patiesi nepieciešams.

Paldies IAC komandai, kā arī mūsu sadarbības skolām – Rīgas 84. vidusskolai un Rīgas Strazdumuižas vidusskolai – attīstības centram!

Rīgas Purvciema vidusskolas un Rīgas Strazdumuižas vidusskolas – attīstības centra skolēni pasākumā “Satikt” citu skolēnu jeb “Ēnu dienas”.

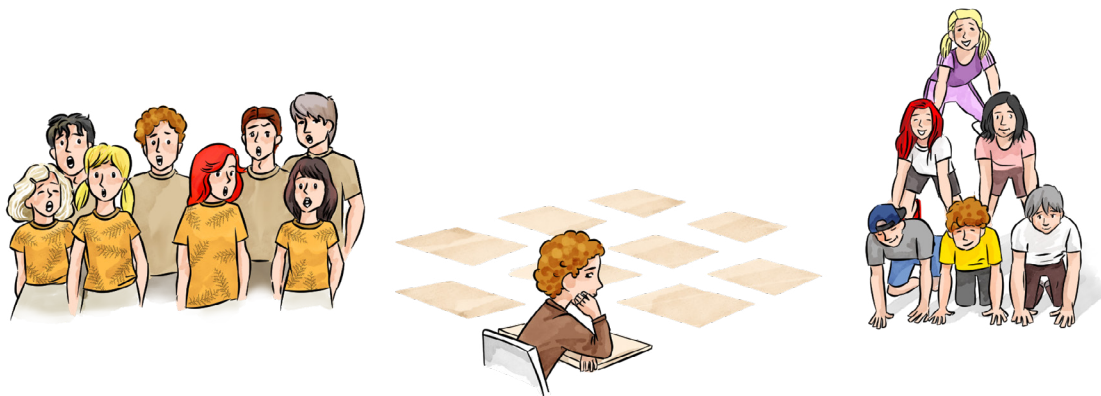
Gitas Pohevicās foto

Rīgas 84. vidusskolas kolēģi seminārā Rīgas Purvciema vidusskolā.

Alīnas Aldaģas foto

Pieredze, kā
identificēt mazaktīvu bērnu un
jauniešu problēmas un vajadzības, kā
veikt situācijas izpēti un iesaistīt jauniešus
pilsoniskās līdzdalības aktivitātēs.

Neesi viens – esi ar mums!

Pilsoniskas sabiedrības veidošanās ir nemainīgi aktuāls jautājums, arī pēctecības jautājums.

Katra bērna un jaunieša pirmā pieredze iekļauties un līdzdarboties sabiedrībā sākas ar mācību iestādi, tāpēc liela nozīme pilsoniskās līdzdalības veicināšanā skolā ir dalībai dažādās interešu programmās un iesaistīšanās dažādos pasākumos. Projekts “Satikt” deva Valmieras 5. vidusskolai iespēju identificēt esošās **problēmas un vajadzības**, izglītoja, kā **veikt izpēti un strādāt** ar mazaktīviem bērniem un jauniešiem.

Problēma

Valmieras 5. vidusskolai ir senas mākslinieciskās pašdarbības un interešu izglītības tradīcijas. Kolektīvi iepriekš ir bijuši kupli pārstāvēti un dažās interešu programmās nebija iespējams uzņemt visus dalībniekus, kuri vēlējās piedalīties. Taču situācija pēc Covid 19 epidemioloģiskajiem ierobežojumiem ir stipri mainījusies – intensīva mobilo telefonu lietošana samazinājusi jauniešu savstarpējo komunikāciju, jūtama daļas skolēnu neieinteresētība, nevēlēšanās organizēt un iesaistīties. Arī skolas interešu izglītība šobrīd nīkuļo.

Tika identificētas **vajadzības**:

- radīt bērnos un jauniešos vēlmi iesaistīties, būt piederīgiem kādai no sev tuvām interešu grupām;
- pilnveidot jauniešu prasmes un iemaņas, kas nepieciešamas personiskajai izaugsmei;
- stiprināt jauniešu vērtību sistēmu;
- veicināt pilsonisko līdzdalību un iesaistīt skolēnus pilsoniskās līdzdalības aktivitātēs.

Rīcība

Skolas projekta komanda izstrādāja rīcības plānu.

Nr.	Aktivitāte	Rīcība
1.	Aprobēt projekta materiālus klašu kolektīvos.	Iesaistītas pamatskolas un vidusskolas klases. Izmantotie projekta materiāli: “Labs pilsonis”, “Vai Pauls iesaistīsies?”, “Zivs asakas diagramma”, “Pilsoniskās līdzdalības veidi, nepieciešamie resursi”, “Aptauja, intervija”.
2.	Informēt skolas pedagogus un interešu izglītības skolotājus par projektu.	Projekta ideju prezentēšana skolotāju informatīvajā sanāksmē.
3.	Identificēt problēmu.	Diskusija 5.–12.klasēs “Pilsoniskās līdzdalības formas skolā. Kāda ir skolas ārpusstundu dzīve?”.
4.	Noteikt projekta mērķgrupu.	Pēc diskusijām klasēs noskaidrojām, ka neaktīvākais vecumposms ir 5.–7. klases skolēni.
5.	Izstrādāt anketu.	Anketas izstrādāja projektā iesaistītās klases, strādājot grupās.
6.	Izveidot jauniešu darba grupu tālākām aktivitātēm.	No klasēs izveidotajām aptaujas anketām tika sastādīta anketa izplatīšanai 5.–7. klasēs.
7.	Izplatīt anketu un apstrādāt datus.	Anketa tika izplatīta 125 skolēniem. Rezultāti parādīja, ka skolas interešu pulciņos piedalās tikai 23 % no aptaujātajiem skolēniem un 34 % darbojas profesionālās ievirzes interešu izglītības iestādēs ārpus skolas.
8.	Organizēt projekta pieredzes tālāk nodošanas mācības citu skolu pedagogiem.	Mācības pilsoniskās izglītības tematikā tika organizētas Valmieras novada direktoru vietniekiem audzināšanas jomā un citiem ieinteresētiem pedagogiem. Atsaucās 15 pedagogi no 12 skolām. Par notikušo pasākumu tika saņemtas ļoti pozitīvas atsauksmes.
9.	Organizēt pilsoniskās līdzdalības aktivitāti jauniešiem vienā interešu izglītības programmā.	Jauniešiem ārpus skolas telpām sadarbībā ar Kocēnu pamatskolu tika organizēta divu dienu nometne. Uz nometni tika aicināti gan esošie dejotāji, gan tie, kuri kādreiz dejujuši tautiskās dejās.
10.	Noorganizēt interešu izglītības pulciņu reklāmas plakātu izstādi.	Skolas pašdarbnieku svētkos skolas gaitenī tika izvietoti interešu pulciņu reklāmas plakāti.

Projekta rezultāti

1. Iegūts un mācību procesā izmantots plašs metodisko materiālu klāsts pilsoniskajā izglītībā.
2. Notikusi pieredzes apmaiņa un ideju pārnese starp Valmieras novada pedagogiem.
3. Izzināta situācija mācību iestādē, identificētas vajadzības.
4. Izveidojusies aktīva jauniešu grupa (11. klašu projekta komanda).
5. Papildinājies 5.–9. klašu deju kolektīvs, iesaistīti jauni dalībnieki arī citās interešu programmās skolā.

Ieguvēji

Tiešie:

- 5. klases un 11. klašu skolēni, kuri piedalījušies projekta materiālu aprobācijā, ieguvuši zināšanas un prasmes par līdzdalību pilsoniskā sabiedrībā;
- 11. klases darba grupas jaunieši, kuri pilnveidojuši savas sadarbības prasmes, izkopuši līderību;
- 5.–9. klašu skolēni, kuri piedalījušies projekta ietvaros notikušajā deju nometnē, sadarbojušies savā starpā un vietējās kopienas mērogā (nometne kopā ar citas novada skolas kolektīvu);
- projektā iesaistītie pedagogi, kuri paplašinājuši pilsoniskās izglītības kompetenci.

Netiešie:

- Valmieras 5. vidusskolas diskusijās un aptaujā iesaistītie skolēni (sarunas par pilsonisko līdzdalību un tā formām);
- Valmieras 5. vidusskolas saime – skolēni, skolotāji, interešu izglītības pedagogi, darbinieki; izglītotāks un saliedētāks skolas kolektīvs;
- skolēnu vecāki – veicināta viņu bērnu personības attīstība;
- Valmieras novada pašvaldība – izglītoti pedagogi (pāru mācības).

Pēctecība

Organizējot projekta aktivitātes, gūta laba pieredze pilsoniskās līdzdalības veicināšanā, kuru izmantot arī turpmāk. Projekta ideja un materiāli izplatīti Valmieras novada 12 izglītības iestādēs. Ar projektā paveikto un iegūtajiem rezultātiem arī citi interešu izglītības skolotāji motivēti popularizēt savas interešu grupas. Nākamais mācību gads solās būt aktīvs!

Ieskats projekta laikā tapušajos materiālos

Fragments no skolēnu aptaujas par viņu iesaisti interešu izglītībā

1. Vai Tu apmeklē kādu interešu izglītības pulciņu skolā?

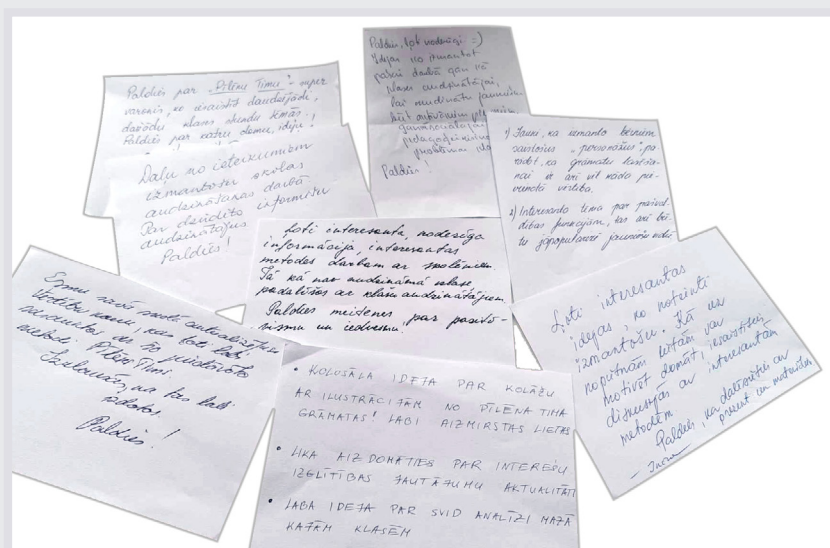
☐	Jā
☐	Nē

2. Kādēļ Tu apmeklē šo pulciņu?

	Pats/Pati izvēlējos apmeklēt
	Vecāki lika apmeklēt
	Skolotājs/Skolotāja ieteica apmeklēt
	Draugi ieteica apmeklēt
Cits	...

3. Ja Tev būtu iespēja iesaistīties kādā skolā organizētā aktivitātē, kādā Tu vēlētos piedalīties?
Mini savu variantu!

.....

Pedagogu atsauksmes pēc pieredzes semināra.
Dailas Ranšes foto

Skolēnu aktivitātes.
Ilonas Miglas foto

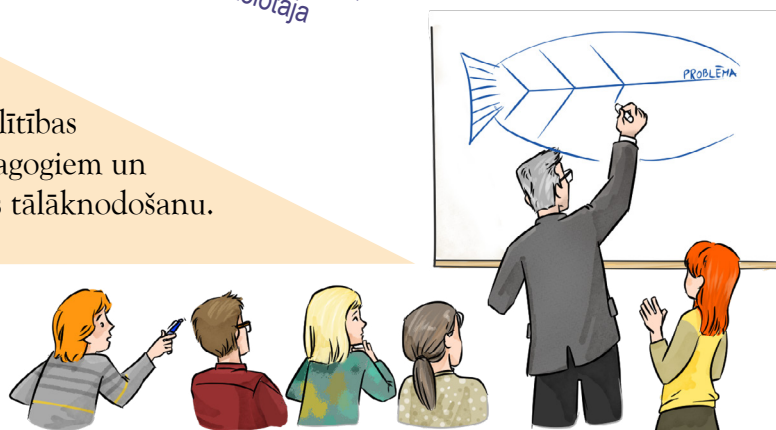

Interesu pulciņu reklāmas plakāti.
Dainas Ranšes foto

Pieredze, kā

īstenot pasākumus mazāk aizsargāto grupu iekļaušanai, kā pilsoniskās izglītības pasākumus organizēt citu skolu pedagogiem un veicināt skolas metodiskās pieredzes tālāknodošanu.

Projekta “Satikt” metodiskās pieredzes popularizēšana

Darbošanās projektā “Satikt” Viļānu vidusskolas projekta komandai sniedza iedvesmu un jaunas ierosmes, kā uzlabot mācību procesu. Projekta laikā paplašinājām savu pedagogisko kompetenci un guvām jaunas idejas, kā mācību procesā izmantot interaktīvas mācību metodes. Dažādu mācību priekšmetu stundās, piemēram, sociālajās zinībās, literatūrā, arī klases audzināšanas stundās, tika izmantotas projekta idejas pilsoniskajā izglītībā.

Pēc projekta semināriem dalījāmies gūtajā pieredzē ar saviem un citu skolu kolēģiem. Pieredzes popularizēšanas seminārā (pāru mācībās) piedalījās vairāku tuvējo skolu kolēģi no Dekšāru pamatskolas, Galēnu pamatskolas un Sakstagala pamatskolas. Seminārā kolēģi tika iepazīstināti ar programmas tematiem par sociālo kartēšanu, pilsoniskās līdzdalības iespējām vietējā kopienā, par fokusa grupas diskusiju, aptauju un citu socioloģijas metožu izmantošanu precīzi mērķētam mazāk aizsargāto grupu atbalstam.

Nozīmīga pāru mācību pievienotā vērtība bija savas skolas vārda popularizēšana novada pedagogiem, profesionālās pašapziņas stiprināšana, vadot nodarbības citu skolu kolēģiem, un metodiskās sadarbības stiprināšana ar apkārtējo skolu kolēģiem.

Īss ieskats pāru mācību demonstrētajā saturā un metodēs

Sociālā kartēšana – vietējās sabiedrības mazaizsargāto grupu cilvēku sociālo apstākļu izvērtēšanas paņēmieni. Metode noderīga, lai analizētu vietējās kopienas sabiedrības problēmas; veidotu plašāku izpratni par situāciju, institūcijām, kas iesaistītas problēmas mazināšanā; identificētu faktorus, kas ietekmē pētāmo situāciju. Dalībnieki tika iepazīstināti ar metodi, kā analizēt dažādu iedzīvotāju grupu situāciju, to vidū arī mazaizsargāto grupu problēmas. Tika vērtēts, kā veicināt sabiedrības līdzdalību iekļaujošas kopienas veidošanā un kā izvērtēt kopienas sociālos apstākļus, lai problēmas risinātu.

Fokusa grupas diskusija – diskusija, ar kuras palīdzību tika noskaidrots viedoklis par vietējā sabiedrībā aktuālām problēmām un pētāmajām mazaizsargātajām grupām. Semināra dalībnieki tika iepazīstināti ar to, kā organizējama fokusa grupas diskusija, kā sagatavojami jautājumi un kā apkopojami iegūtie rezultāti.

Diskusija par pilsonisko līdzdalību. Dalībniekiem tika piedāvāti diskusijas jautājumi par pilsonisko līdzdalību. Piemēram, kā izvēlēties piemērotāko pilsoniskās līdzdalības veidu, lai uzlabotu izvēlētajās sabiedrības grupas situāciju; kāpēc ir labi, ja sabiedrība līdzdarbojas; kas ietekmē to, cik labi mēs dzīvojam; kā iesaistīt un kas demotivē mazāk aizsargātās grupas pilsoniski līdzdarboties; kāpēc ir labi, ka ieraugām cilvēkus, kas nonākuši grūtībās; ko iegūstam, ja sabiedrība ir iekļaujoša, u. c. Semināra dalībnieki vērtēja, kā diskusijas metodika izmantojama darbā ar skolēniem.

Grafiskie organizatori izpētes secinājumu apkopošanai. Dalībnieki tika iepazīstināti ar “Zivs asakas” jeb cēloņu un seku diagrammas izmantošanas iespēju, lai vizuāli atspoguļotu pētāmo problēmu un mazaizsargātās grupas situāciju vietējā kopienā. Semināra laikā tika demonstrēti piemēri, kā grafiskos organizatorus izmantot klasē dažādās mācību stundās, piemēram, literatūrā. Atzinīgi tika novērtēta prioritāšu noteikšanas metode “Dimants”. Tika secināts, ka paņēmieni izmantojams lēmumu pieņemšanas procesā.

Pēc pieredzes tālāknodošanas semināra tika saņemti atzinīgi vērtējumi par semināra saturu, aktuālo tematiku un praktiski izmantojamajām aktivitātēm darbā ar dažādu vecumu skolēniem.

Kolēģu atsauksmes pēc pieredzes popularizēšanas semināra

- Seminārā gūtas jaunas zināšanas par dažādu metožu izmantošanu mācību stundās.
- Prieks par pozitīvo gaisotni, par draudzīgo un jauko komunikāciju ar semināra un nodarbības vadītājām.
- Svarīgi! Pievērsta uzmanība pilsoniskās līdzdalības, iekļaušanās, iesaistīšanās problēmām. Tas pēdējā laikā aktuāli visos vecumposmos.
- Gūtas jaunas idejas praktiskam darbam, enerģijas lādiņš, lai dzirdēto izmēģinātu savā skolā.

Ieskats projekta aktivitātēs Viļānu vidusskolā

Pieredzes apmaiņa, kontakti

Projektā esam ieguvuši sadarbības partnerus gan starp projekta skolām, gan arī sava novada izglītības iestādēs, ar kurām sadarbojamies pāru mācībās. Izveidotas partnerības ar vietējās kopienas nevalstiskajām organizācijām, interešu grupām, amatpersonām. Novērtējam dažādās sadarbības formas – semināri, konferences, intervijas, sadarbība sociālajā kartēšanā u. tml. Skolu pāru mācībās varējām veicināt skolas atpazīstamību un projekta idejas nodot citām skolām. Projektā tika veidotas nozīmīgas profesionālās attiecības, uz kurām varēsim balstīties ilgtermiņā, arī pēc projekta beigām.

Idejas mācību stundām un audzināšanas darbam

Projekta mācību notikumi – semināri, Vasaras skola – sniedza daudz praktisku ideju ikdienas darbam skolā. Ļoti noderīgas bija IAC pasniedzēju un citu ekspertu gatavotās prezentācijas un tām pievienotie papildu resursi, kurus var izmantot, adaptējot tos savu skolēnu vecumposmam un mācīšanās vajadzībām. Projekta materiāli ir lieliska metodiskā bāze mācību stundu vadīšanai, jo tie balstās aktuālos izglītības ietvara dokumentos – mācību priekšmetu standartos un programmās. Projekts sniedzis tiešām labas idejas, kā skolēnus iesaistīt darbībā un mācīt pilsoniskās līdzdalības prasmes. Ir gūta iedvesma un iespēja sadarboties ar kolēģiem. Profesionāli, tūlītējai izmantošanai gatavi metodiskie materiāli.

Pozitīvas emocijas

Ikvienā projekta notikumā jutāmies gaidīti un novērtēti. Valdīja cieņpilna savstarpējā saskarsme. Process vienmēr ritēja jēgpilni, vērtīgi, emocionāli viegli, brīvi. Esam šeit guvuši apstiprinājumu atzīnai, ka dažādība ir bagātība. Esam stiprinājušies saliedētības garā. Projektu raksturo kompetenti pasniedzēji, tematiski piemeklēti lektori, spēcīga IAC projekta īstenotāju komanda. Īpaši novērtējam rūpes par ikviena projekta dalībnieka labbūtību – tas bija jūtams gan pasākumu norises vietu izvēlē, gan piedāvātajā kultūras norišu baudīšanā, gan praktiskās rūpēs par semināru norisi.

Kopības sajūtas veicināšana skolās un kopienās

Projekta komandas dalībnieki labāk iepazīna cits citu. Lai arī esam no vienas skolas, ikdienas skrējienā mierīgas profesionālas sarunas nemaz tik bieži neveidojas. Pieredzi nodevām citiem kolēģiem, arī viņus izdevās ieinteresēt. Īpaši liels prieks, ka jaunieši tika iesaistīti kopienas aktivitātēs. Sadarbojamies ar novada NVO un citiem aktīviem kopienu cilvēkiem – šī sadarbība un kontakti noderēs un tiks izmantoti turpmāk. Skolēniem bija iespēja iepazīties ar sociālās uzņēmējdarbības būtību. Tika apzinātas mērķgrupas vajadzības, veikta to izpēte. Skolēni uzlabojuši prasmes analizēt informāciju, apkopot datus. Projekts deva iespēju satikt līdz šim mazāk pazīstamus cilvēkus.

Pilsoniskās izglītības īstenošana skolā

Skolā ir uzsākta vienota pieeja pilsoniskās izglītības īstenošanā. Esam vadījuši mācību stundas, tajās izmantojot projekta metodiskos materiālus, kas sagatavoti tā, lai varētu lietot uzreiz. Tas ļoti atvieglo skolotāja darbu. Projekts sniedza zināšanas un pieredzi par iekļaujošu pilsonisko līdzdalību un to, kā sniegt atbalstu dažādām sociālajām grupām.

Projekta pieredzē balstīti secinājumi

- Lai nodrošinātu piedāvātās programmas un mācību materiālu atbilstību iesaistīto dalībnieku aktuālajām vajadzībām, būtisks priekšnoteikums ir mērķgrupas vajadzību izpēte, kā arī pastāvīga komunikācija ar mērķgrupu projekta īstenošanas gaitā. Projekta ieviešanas komanda par nozīmīgākajiem mērķgrupas monitoringa instrumentiem atzīst izvērtējuma anketas, intervijas ar projekta dalībniekiem, kā arī novērojumus projekta pasākumos.
- Projekta materiāli izmantojami darbā ar dažādiem skolēnu vecumposmiem. Projekta skolu pieredze apliecina, ka visplašākais pielietojums materiāliem rasts sociālo zinātņu mācību stundās un klases audzinātāja stundās. Materiāli izmantoti arī latviešu valodas un literatūras, ģeogrāfijas, vēstures, medijpratības, novada mācības un citu priekšmetu apguvē.
- Projekta skolu komandas īpaši veiksmīgi izmantojušas programmas materiālus vidusskolas sociālo zinātņu padziļinātajā kursā, kurā viena no obligātajām prasībām ir pilsoniskās līdzdalības iniciatīvu īstenošana un sociālās uzņēmējdarbības projekti.
- Skolas atzīst, ka programmas materiāli tiks izmantoti arī pēc projekta beigām. Īpaši vērtīgi būs projektā piedāvātie socioloģiskie instrumenti dažādu sabiedrības grupu, to skaitā mazaizsargāto grupu, situācijas izpētei un atbalsta plānošanai – sociālā kartēšana, fokusa grupu diskusijas, anketēšana, intervijas u. c.
- Dalībnieki īpaši novērtējuši projekta piedāvātās daudzveidīgās sadarbības iespējas – sadarbība projekta komandas lokā, sadarbība ar kolēģiem savā un citās novada skolās, saziņa ar vietējās kopienas partneriem, sadarbība ar mazāk aizsargātajām sabiedrības grupām un sadarbība starp deviņām projekta komandām, sniedzot savstarpējos ieteikumus, apmainoties idejām un mācoties no citu komandu pieredzes.
- Projekta dalībnieki apzinājušies, cik liela nozīme ceļā uz mērķa sasniegšanu ir strukturētai izvēlētajai sabiedrības mazaizsargātās grupas izpētei – sociālajai kartēšanai, pierādījumu vākšanai, resursu un iesaistīto pušu apzināšanai. Tāpat daudz iemācījušas situācijas, kurās nācies sadarboties ar pašvaldību amatpersonām, vietējiem nevalstisko organizāciju aktīvistiem un citiem ekspertiem. Sarežģīts uzdevums bijis likumu, ministru kabineta noteikumu un pašvaldību saistošo noteikumu izpēte, lai konstatētu likumu normu sniegtās iespējas problēmu risināšanai.
- Skolas izmantojušas iesaistīšanos projektā, lai veicinātu savas izglītības iestādes atpazīstamību. Šim mērķim noderējušas pāru mācības, kā arī citu novada skolu uzaicināšana uz pilsoniskās izglītības semināriem un meistarklasēm. Arī pēc projekta laika beigām deviņas iesaistītās skolas būs nozīmīgi pilsoniskās izglītības resursu centri reģionos.

KAS IR CILVĒKTIESĪBAS?

Izskaidro, kas ir cilvēktiesības! Dotos apgalvojumus savieno ar atbilstošiem skaidrojumiem!

Apgalvojums	Atbilde	Skaidrojums
1. Jēdziens	A.	Nosaka, ka ikvienam tiek nodrošināti apstākļi, lai apmierinātu ekonomiskās, sociālās un kultūras pamatvajadzības (tiesības uz darbu, īpašumu, kultūras attīstību u. c.)
2. Pazīmes	B.	ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. ANO Bērnu tiesību konvencija u. c.
3. Avoti	C.	Tiesa, tiesībsargs, Satversmes tiesa, Eiropas Cilvēktiesību tiesa u. c.
4. Pilsoniskās un politiskās tiesības	D.	Tiesību normas, kuras regulē attiecības starp valsti un iedzīvotājiem; pamatstandarti, kas nosaka visiem cilvēkiem tiesības dzīvot drošu un cieņpilnu dzīvi, būt brīviem un vienlīdzīgiem.
5. Ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības	E.	Piemīt katram cilvēkam tikai tāpēc, ka tas ir cilvēks. Tās nevar atņemt. Aizsargā ikvienu cilvēku un nav atkarīgas no tautības, rases, dzimuma. Gandrīz visas CT nav absolūtas un var tikt ierobežotas, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību.
6. Pārkāpumi	F.	Cilvēku tirdzniecība, nevienlīdzīgs atalgojums sievietēm un vīriešiem, naida runa, policijas patvaļā, pienācīga noziedzīgu nodarījumu neizmeklēšana.
7. Institūcijas, kas nodrošina aizsardzību	G.	Nodrošina, ka cilvēks var brīvi dzīvot un piedalīties sabiedrības dzīvē (tiesības uz dzīvību, brīvību, personas neaizskaramību, politisko līdzdalību u. c.).

SATVERSMES PAZUDUŠIE VĀRDI

Pārliecinies, cik labi tu pārzini LR Satversmes VIII nodaļu Cilvēka pamattiesības.

Tukšajās vietās ieraksti no Satversmes teksta pazudušos vārdus.

1. Ikvienam ir tiesības zināt savas
2. Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi priekšā.
3. Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses
.....
4. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā
ar
5. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un
izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. ir aizliegta.
6. Valsts aizsargā cilvēka godu un
7. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē medicīniskās
palīdzības minimumu.
8. Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt
.....
9. Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas,
..... un citos likumā noteiktajos gadījumos.
10. Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un
atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

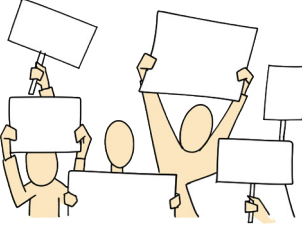

PILSONISKĀS LĪDZDALĪBAS VEIDI

Pilsoniskā līdzdalība ir pilsoņu, to grupu un nevalstisko organizāciju piedalīšanās sabiedrībai svarīgu jautājumu risināšanā, izmantojot dažādus līdzekļus.

Avots: Kas ir pilsoniskā līdzdalība? — Cilvēktiesību gids (cilvektiesibugids.lv)

Izvērtē, kurš pilsoniskās līdzdalības veids redzams attēlos! Sameklē medijos šo līdzdalības veidu izmantošanas piemērus!

Attēls	Līdzdalības veids	Piemērs
		
		
		
		
		

SABIEDRĪBAS IESAISTE PAŠVALDĪBAS DARBĀ

Pirmajā ailē ieraksti atbilstošo līdzdalības veidu, izvēloties no dotajiem: iedzīvotāju padomes, kolektīvais iesniegums, pašvaldības referendums, līdzdalības budžets!

Līdzdalības veids	Līdzdalības veida skaidrojums	Piemēri
	Dokuments, ar kura palīdzību iedzīvotāji var prasīt pašvaldībai izskatīt kādu tās kompetencē esošu jautājumu. Dokumentu jāparaksta noteiktam iedzīvotāju skaitam; mazākajās pašvaldībās šis skaits ir 100 iedzīvotāji, lielākajās – 300, bet Rīgā – 2000. Pašvaldības domei ir pienākums iedzīvotāju iesniegto dokumentu izskatīt tuvākajā sēdē un informēt iedzīvotājus par viņu priekšlikuma tālāko virzību.	Siguldas novada Mores pagasta iedzīvotāji aicina novada domi nākamā gada budžetā piešķirt līdzekļus “Tautu dīķa” tīrīšanai un padziļināšanai. Lai novada dome izskatītu šo iniciatīvu, ir nepieciešams savākt novada iedzīvotāju parakstus elektroniskā vai papīra formā. 2023. gada janvārī portālā “Mana Balss” jau savākts nepieciešamais parakstu skaits (vairāk nekā 300).
	Sabiedriski aktīvu cilvēku grupas, kas saziņā ar pašvaldību pārstāv noteiktas teritorijas iedzīvotāju intereses (piemēram, apkaimē, pagastā u. tml.). Šīs iedzīvotāju organizācijas var iesniegt domei lēmumu projektus un ierosināt sabiedrisko apspriešanu. Tāpat domei ir pienākums noskaidrot iedzīvotāju teritoriālo organizāciju viedokli, lemjot par jautājumiem, kas var skart šo iedzīvotāju intereses.	Bērzaines pagasta iedzīvotāju biedrības pārstāvji sadarbojas ar domi, izsakot savus priekšlikumus jaunajam pašvaldības attīstības plānam, apkopojot pagasta iedzīvotāju viedokļus par labāko vietu autobusa pieturas izbūvēšanai, piedaloties nominācijas “gada pilsētnieks” izvirzīšanā un lemjot citus jautājumus.
	Īpaša naudas līdzekļu daļa pašvaldības budžetā, par kuras izlietojumu lemj iedzīvotāji. Pašvaldība izsludina projektu ideju konkursu, iedzīvotāji iesniedz savus priekšlikumus par nepieciešamajiem uzlabojumiem, piemēram, teritorijas labiekārtošanā. Pašvaldība organizē balsošanu par pieteiktajām idejām un uzņemas to projektu īstenošanu, kuri savākuši visvairāk iedzīvotāju balsu.	2022. gadā Valmieras novada iedzīvotāji iesniedza sešus priekšlikumus dažādu novada teritoriju labiekārtošanai. Iedzīvotāju balsojumā vislielāko balsu skaitu saņēma projekti “Lapene Mazsalacā” un “Āra vingrošanas zona Endzelē”. Abi projekti tiks īstenoti, darbus organizēs dome par budžeta līdzekļiem.
	Pašvaldības iedzīvotāju balsojums par nozīmīgiem novada vai pilsētas jautājumiem. Piemēram, par pašvaldības attīstības stratēģiju, vidi ietekmējošiem jaunbūvju projektiem u. c. Nobalsošanu var rīkot arī par domes atlaišanu. Lai balsošana notiktu, nepieciešams savākt noteiktu daudzumu iedzīvotāju parakstu. Balsošanas procedūra ir līdzīga kā valsts un pašvaldību vēlēšanās (vēlētāju reģistrs, komisijas, vēlēšanu iecirkņi u. tml.).	Likums par iedzīvotāju tiesībām balsot par būtiskiem pašvaldības dzīves jautājumiem Latvijā pilnā apmērā stāsies spēkā 2025. gadā. Šādas nobalsošanas jau ir populāras citur Eiropā, piemēram, Šveicē, Somijā, Čehijā u. c. Iedzīvotāji ir balsojuši, piemēram, par pamesta lidlauka teritorijas izmantošanas iespējām, jauna lielveikala būvi un citiem jautājumiem.

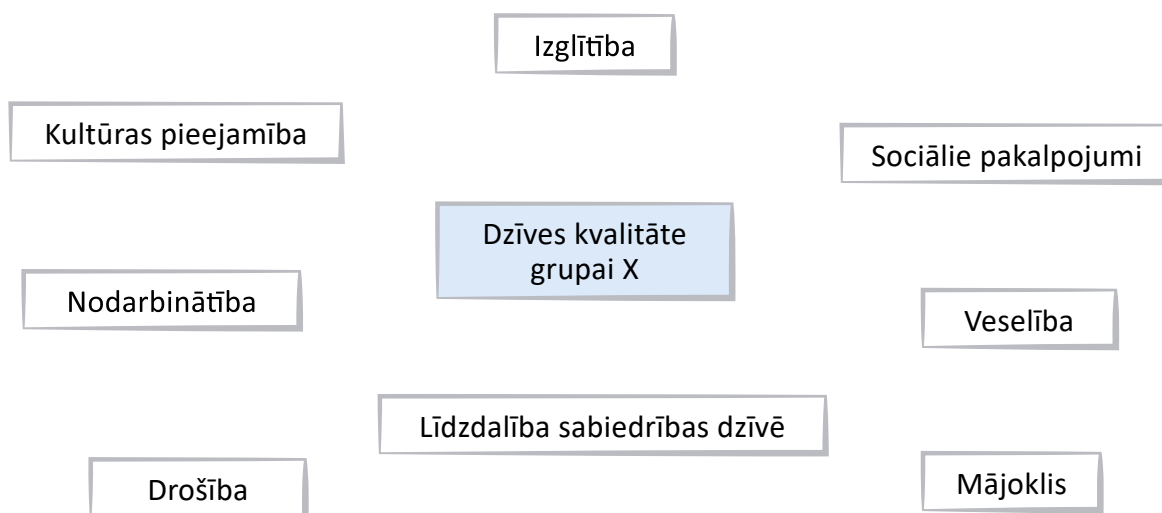
KĀDAS PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS VĒRTĪBAS ATSPoguļotas Tautas Padomos

Paskaidro, par kādiem laba pilsoņa tikumiem vēsta sakāmvārdi! Pēc izvēles trīs minētajiem sakāmvārdiem uzraksti piemērus, kas liecina, kā sena tautas gudrība atklājas pilsoniskās sabiedrības dzīvē mūsdienās!

Sakāmvārds	Tikums	Piemērs no sabiedrības dzīves, kas apliecina tautas gudrību
1. Nekas nav grūti, ko mēs gribam.		
2. Daudz mazas upes iztaisa lielu upi.		
3. Kas prot ar ļaudīm apieties, to ļaudis ciena.		
4. Nenožēlo to riecienu, ko tu otram atdod.		
5. Domā pats, spried pats, izlem pats, lai tevi nebaida cita spriedums.		
6. Drošie allaž uzvar: bailīgie un nedrošie tiek uzvarēti.		
7. Dari to, ko dara labi ļaudis.		
8. Ar prātu padara vairāk nekā ar spēku.		
9. No maza kociņa izaug liels ozols.		
10. Kas grib iegūt labu ražu, tam jāapsver, kad un kur katra sēkla sējama.		

SABIEDRĪBĀ MAZĀK AIZSARGĀTĀS GRUPAS SITUĀCIJAS IZPĒTE

1. **solis.** Izvēlieties mazāk aizsargātu sabiedrības grupu jūsu kopienā, kuras dzīves kvalitāti pētīsiet.
2. **solis.** Norādiet, kuras iestādes, cilvēki šai grupai sniedz atbalstu zemāk minētajos dzīves aspektos. Norādiet, ko viņi dara.

3. **solis.** Papildiniet ar vēl citiem labai dzīvei nozīmīgiem aspektiem jūsu pētāmajai grupai. Norādiet, kuras iestādes, cilvēki šai grupai sniedz atbalstu šajos dzīves aspektos. Norādiet, ko viņi dara.
4. **solis.** Izvērtējiet, cik kvalitatīva, jūsu prāt, ir dzīves kvalitāte jūsu pētāmajai sabiedrības grupai katrā aspektā. Savu viedokli atzīmējiet, izmantojot krāsas.

Labi

Viduvēji

Slikti
5. **solis.** Pēc tam, kad esat apkopojusi savu pirmo priekšstatu par pētāmās grupas situāciju, veiciet izpēti, tiekoties ar cilvēkiem no jūsu pētāmās grupas, ar atbildīgajām amatpersonām, ar citiem cilvēkiem, kas strādā ar jūsu izvēlēto grupu. Veiciet interviju vai aptauju un apkopojiet iegūtos rezultātus. Salīdziniet tos ar saviem priekšstatiem.
6. **solis.** Seciniet, kuri dzīves aspekti jūsu pētāmajai grupai būtu uzlabojumi, lai šie cilvēki veiksmīgāk iekļautos sabiedrības dzīvē.
7. **solis.** Vienojieties par iespējamajiem risinājumiem, kā uzlabot dzīves kvalitāti jūsu izvēlētajai mazāk aizsargātajai grupai.

KĀDI ESAM? JAUNIEŠI LATVIJĀ

1. Cik % Latvijas jauniešu (15–29 g. v.) vērtē savu **veselību kā labu vai ļoti labu**?
 - a) 44 %
 - b) 66 %
 - c) 88 %
2. Cik % Latvijas jauniešu (15–29 g. v.) nodarbojas ar **fiziskām aktivitātēm vismaz 2,5 stundas** katru nedēļu?
 - a) 28 %
 - b) 38 %
 - c) 48 %
3. Cik % Latvijas jauniešu (15–29 g. v.) **regulāri smēķē**?
 - a) 10 %
 - b) 20 %
 - c) 30 %
4. Cik % Latvijas jauniešu (18–29 g. v.) ir ar **lieko svaru**?
 - a) 15 %
 - b) 30 %
 - c) 45 %
5. Cik % Latvijas jauniešu (15–29 g. v.) ir pakļauti **nabadzības vai sociālās atstumtības riskam**?
 - a) 10 %
 - b) 20 %
 - c) 30 %
6. Cik % Latvijas jauniešu (15–29 g. v.) izmanto **internetu pilsoniskajai līdzdalībai** (izsaka viedokli, balso, parakstās)?
 - a) 14 %
 - b) 24 %
 - c) 34 %
7. Cik % Latvijas jauniešu (15–29 g. v.) **nestrādā un nemācās**?
 - a) 8 %
 - b) 12 %
 - c) 18 %
8. Kāds ir vidējais vecums, kad jaunieši Latvijā sāk **dzīvot atsevišķi no vecākiem**?
 - a) 20 gadi
 - b) 23 gadi
 - c) 26 gadi

Avots: *Young people in Europe. Eurostat, 2022.*

Atbildes 1c, 2b, 3b, 4b, 5b, 6c, 7b, 8c

CIK IEKĻAUJOŠA IR TAVA SKOLA?

Iekļaujošu skolu raksturo vide, kurā esi laipni gaidīts; gan skolotājs, gan skolēns tiek pieņemts ar savu individualitāti; personiskā vienreizība tiek respektēta izglītības procesa organizācijā un telpu iekārtojumā; katram tiek atvēlēts laiks izaugsmei; katrs var pārvarēt mācīšanās izaicinājumus un patstāvīgi meklēt skaidrojumu dzīves norisēm; tiek pieļauta maldīšanās un kļūdas.

Avots: *Iekļaujoša izglītība plašākā skatījumā, 2022. Skola2030*

Analizē, cik iekļaujoša ir tava skola! Dotos apgalvojumus izvērtē, izmantojot SVID analīzi! Ja nepieciešams, izvērtējumu papildini ar citiem apgalvojumiem!

S (Stiprās puses)	V (Vājās puses)
I (Iespējas)	D (Draudi)

Apgalvojumi izvērtēšanai

A. Klases audzināšanas stundās iekļauti temati par cieņu pret citām kultūrām, toleranci, solidaritāti. B. Ikviens skolēns skolā mācību stundās jūtas droši, nebaidās kļūdīties, saņem atbalstu, ja nepieciešams. C. Ikviens skolēns skolā starpbrīžos saskarsmē ar vienaudžiem jūtas droši. D. Saskarsmes problēmsituāciju gadījumos skolas personāls sniedz atbalstu un risina konfliktu. E. Skolas vizuālā vide ir daudzveidībai viesmīlīga un atbalstoša (plakāti, fotogrāfijas u. c. vizuāla informācija). F. Skolas fiziskā vide ir piemērota skolēniem ar dažādām mācīšanās vajadzībām. G. Skolēnu vecāki skolā ir gaidīti, viņi aktīvi iesaistās skolas dzīvē. H. Skolas iekšējās kārtības noteikumi visiem ir izskaidroti un ir saprotami.	I. Tiek ievēroti iekšējās kārtības noteikumi par pāridarījumu novēršanu. J. Skolēnu pašpārvaldes darbā iesaistīti skolēni, kas pārstāv dažādību un īsteno dažādību atbalstošas iniciatīvas. K. Skolā tiek organizēti dažādi ārpusstundu pasākumi ar mērķi veicināt pozitīvas attiecības starp skolēniem, kas pārstāv dažādas sabiedrības grupas. L. Skolēni iesaistās brīvprātīgajā darbā un sniedz atbalstu vietējās sabiedrības cilvēkiem, kam tas ir nepieciešams (seniori, vientuļi cilvēki, cilvēki ar invaliditāti u. c.). M. Skolā ievēro vienlīdzīgu attieksmi pret visiem neatkarīgi no dzimuma, etniskās, reliģiskās piederības, rases, spējām, ģimenes stāvokļa sabiedrībā u. c. iezīmēm. N. Notiek tikšanās ar absolventiem kultūru daudzveidības un iekļaušanas pieredzes tematikā.

Izglītības attīstības centrs (IAC) ir biedru organizācija, kuras mērķis ir sniegt ieguldījumu izglītotas, demokrātiskas sabiedrības attīstībā, sekmējot cilvēku un organizāciju sadarbību, profesionālo kapacitāti un pilsonisko līdzdalību mūsdienu mainīgajā pasaulē.

Izglītības attīstības centrs (IAC) piedāvā profesionālās kompetences pilnveides programmu

“3i: izprast, iesaistīties, iekļaut.”

Atbalsts pedagogiem iekļaujošas pilsoniskās prakses īstenošanā vietējā kopienā”.

Programmas mērķauditorija: vispārējās izglītības iestāžu pedagogi, klašu audzinātāji, skolu administrācijas pārstāvji, jaunieši.

Programmas mērķis: paaugstināt pedagogu profesionālo kompetenci pilsoniskajā izglītībā un prasmi organizēt iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības aktivitātes vietējā kopienā.

Programmas uzdevumi

- Paaugstināt dalībnieku pilsoniskās izglītības kompetenci un izpratni par pilsoniskās izglītības integrēšanu dažādu mācību priekšmetu saturā un klases audzinātāja darbā.
- Sniegt saturisku un metodisku atbalstu pedagogiem par iekļaujošu pilsonisko līdzdalību vietējā līmenī, par Satversmē noteiktajām vērtībām un cilvēktiesībām.
- Sniegt metodisku atbalstu dalībniekiem vietējās kopienās mazāk pamanīto sociālo grupu interešu izvērtēšanai un iekļaušanai sabiedrības dzīvē.
- Sniegt metodisku atbalstu dalībniekiem iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības iniciatīvu plānošanā, īstenošanā un izvērtēšanā. Īstenot dalībnieku pieredzes apmaiņu par pilsoniskās izglītības integrēšanu mācību un audzināšanas procesā.

Programmas tematika

- Pilsoniskās izglītības vieta pilnveidotajā izglītības saturā dažādās mācību jomās. Pilsoniskās izglītības aktualitāte klases audzināšanas darbā.
- Pilsoniska sabiedrība un dzīves kvalitāte. Dzīves kvalitāte vietējā kopienā.
- Cilvēktiesību raksturojums un būtība. Cilvēktiesību loma pilsoniskas sabiedrības pastāvēšanā.
- Iekļaujošas pilsoniskās līdzdalības nozīme. Sabiedrības līdzdalība vietējo pašvaldību darbā. Jauniešu līdzdalības iespējas.
- Sociālās atstumtības riskiem pakļautās grupas sabiedrībā. Vietējā sabiedrībā mazāk pārstāvēto grupu identificēšana interešu pārstāvēšanai.
- Pilsoniskās līdzdalības prakse: iniciatīvas vietējā kopienā mazāk pārstāvēto grupu aktuālo problēmu risināšanai un iekļaušanai sabiedrībā.
- Pilsoniskās līdzdalības prakses analīze un dažādu vietējās kopienas grupu turpmākās sadarbības plānošana.

Vairāk par IAC programmām: <http://www.iac.edu.lv/programmas/>

Vairāk par IAC metodiskajiem materiāliem: <http://www.iac.edu.lv/izdevumi-un-petijumi/izdevumi/>

Turpmākai saziņai:

Dzirnavu iela 34a-8, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 26335521,

e-pasts: iac@latnet.lv www.iac.edu.lv www.facebook.com/iac.edu